

Haarlem

Mei 2012

Gemeente Haarlem

Samen voor elkaar

nota 'Transitie Sociaal Domein'

Inhoudsopgave

1. Inleiding	13
1.1 De aanleiding	13
1.2 Uitgangspunten	14
1.3 Stapeling van effecten	16
1.4 Het sociaal domein in de programmabegroting	18
2. Betere ondersteuning en activering	19
2.1. Visie	19
2.2. Stip aan de horizon	20
2.3. De opdracht: naar nieuwe patronen	20
2.4. Voorwaarden voor een succesvol resultaat	23
2.5. Financiële middelen	23
2.6. Samenwerking	24
2.7. Fundamentele verandering	25
3. Betekenis voor de Haarlemse burger	27
3.1. Burgers: verschil in zelfredzaamheid	27
3.2. Zelfredzame burgers	29
3.3. Burgers met tijdelijk beperkt regieverlies	31
3.4. Burgers met langdurig of permanent regieverlies	33
4. Praktijkwerkplaatsen doorbreken patronen	35

Bijlagen:

A. Prestatievelden en doelgroepen WMO	39
B. De decentralisaties toegelicht	41
C. Resultaten participatie en inspraak	53
D. Sociale profielen en stapelingseffecten	57
E. Financiële analyse	69
F. Woordenlijst	79

In Hof 2.0 kwam de kracht van de Haarlemse hofjes ter sprake als symbool voor de onderlinge zorgzaamheid en zelfredzaamheid. Het ging niet alleen over de zorg die we in een bepaalde fase allemaal nodig hebben, maar ook over de inspanning om mee te doen aan de Haarlemse samenleving. Deze nota 'Samen voor elkaar' gaat over ons allemaal. Over de jeugd die in Haarlem opgroeit, over ouders die hun kinderen naar zelfstandigheid begeleiden, over burgers in de kracht van hun leven en iets voor een ander willen betekenen en over burgers die tijdelijk of permanent zorg nodig hebben.

We worden steeds ouder maar ook steeds vitaler. Er komen steeds meer technologieën beschikbaar, de digitalisering schrijdt voort en voor onze dienstverlening maken we gebruik van sociale media. We kunnen de manier waarop we onze ondersteuning hebben georganiseerd verbeteren, maar we zullen het met minder geld moeten doen. Voor burgers betekent dat ook dat de wijze waarop ze hulp kunnen krijgen en vragen verandert. Zo vragen we burgers eerst hun eigen netwerk en het buurtnetwerk te benutten. We helpen daar wat het nodig is, maar sturen er op dat burgers alles wat ze zelf kunnen oplossen ook daadwerkelijk gaan doen of gaan organiseren. Van ons vraagt het dat we zoeken naar slimmere, efficiëntere en integrale werkwijzen, arrangementen en samenwerkingsrelaties. En omdat we een vangnet willen houden voor de kwetsbaarste mensen in onze Haarlemse samenleving, moeten we keuzes maken en nieuwe mogelijkheden en kansen grijpen.

Samen voor elkaar is het gemeenschappelijk kader waaruit wij, gemeente en partners, ondersteuning en activering van burgers in Haarlem zullen organiseren. Dat kader is overigens niet op alle punten nieuw, want termen als eigen kracht en zelfredzaamheid hanteren we ook al in ons collegeprogramma. Ook onze partners in de stad, voor wie dit eveneens een veranderopgave is, gebruiken deze termen.

Het afgelopen jaar verstevigden we de basis om anders met elkaar te werken: als gemeentelijke organisatie en vooral met de partners uit de stad. Er is sprake van een grote betrokkenheid en een breed enthousiasme bij onze partners, dat leiden we af uit de hoge opkomst bij de verschillende bijeenkomsten¹.

Wij en onze partners zijn klaar voor nieuwe stappen en we kijken dus opnieuw naar onze werkgebieden. In het bijzonder naar de drie decentralisaties die tussen 2013 en 2016 naar de gemeente worden overgeheveld: Jeugdzorg, Wet werken naar vermogen en de dagbesteding van de AWBZ naar de Wmo. In Samen voor elkaar werken we ze uit.

.....

Nota Hof 2.0: van visioen naar doen; registratienr.: 2011/129891; op 23 juni 2011 door de gemeenteraad vastgesteld.

¹ Ongeveer honderd partners bij de sociale tafels op 6 maart, partners die stellingen inbrachten bij de Raadsinformatiemarkt en ruim zeventig deelnemers op de reflectiebijeenkomsten op de conceptnota op 11 april.

Ook binnen de gemeentelijke organisaties vraagt dat meer dan ooit om een duidelijke manier van kijken en handelen. Met Samen voor elkaar bouwen gemeente, partners en burgers van Haarlem aan resultaten en een nieuwe manier van werken.

Jack van der Hoek en Jan Nieuwenburg
Wethouders Sociaal Domein

Samen voor elkaar staat voor actief werken aan een vitale samenleving waarin kwetsbare groepen een vanzelfsprekende plek hebben. Gedragen door burgers en organisaties die zo veel mogelijk zelf oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken organiseren en met een lokale overheid die dat ondersteunt en faciliteert.

Er vinden grote veranderingen plaats in het sociaal domein². We worden steeds ouder en vitaler. Er komen steeds meer technologieën beschikbaar, de digitalisering schrijdt voort en voor onze dienstverlening maken we gebruik van sociale media. Steeds meer taken worden door het Rijk aan gemeenten overgedragen. We kunnen de manier waarop we onze ondersteuning hebben georganiseerd verbeteren, maar we zullen het met minder geld moeten doen. Dat vraagt ons te zoeken naar slimmere, efficiëntere en integrale werkwijzen, arrangementen en samenwerkingsrelaties. En omdat we een vangnet willen houden voor de kwetsbaarste mensen in onze Haarlemse samenleving, moeten we keuzes maken en nieuwe mogelijkheden en kansen grijpen.

Samen voor elkaar gaat over de kansen om bestaande en nieuwe taken met elkaar te verbinden en te werken aan integraliteit. En dus gaat het over nieuw beleid en nieuwe arrangementen en doen we een ander beroep op de professionele expertise van partners in de stad; op ondernemerschap, dienstverlening en vrijwillige inzet. En we bevorderen dat alle burgers maximaal kunnen participeren in onze samenleving.

.....

2 Sociaal domein: alle ondersteuning en activering van burgers (begrotingprogramma's: Welzijn, gezondheid en zorg; Jeugd, onderwijs en sport en Werk en inkomen)

De veranderboodschap

Het systeem van maatschappelijke ondersteuning en activering (inclusief re-integratie) staat onder grote druk. Er is steeds minder geld voor professionele ondersteuning en begeleiding terwijl de behoefte aan ondersteuning juist groeit. Dat vereist een ander systeem, waarbij de overheid streeft naar verbeteringen en daarnaast vaker een beroep doet op de burger, op de professionele partners, op solidariteit en zorgzaamheid.

Wat betekent dat voor Haarlem? We spreken burgers aan op eigen verantwoordelijkheid; wat kunnen ze zelf doen? De gemeente neemt Haarlemmers minder bij de hand en stimuleert ze om voor zichzelf en anderen te zorgen:

- **Eigen kracht: Haarlemmers hebben zelf de regie; wat kunnen zij wèl?**
- **Zelfredzaamheid: Haarlemmers kunnen zelfstandig functioneren, eventueel met hulp.**
- **Actief burgerschap: Haarlemmers doen mee vanuit eigen mogelijkheden en wederkerigheid.**

De gemeente steunt Haarlemmers in hun zelfredzaamheid en in hun hulp aan anderen. Zo is er hulp op maat voor mensen die tijdelijk de regie over hun leven kwijt zijn. Er is een vangnet voor de kwetsbaarste mensen.

In Haarlem maken we de stad samen; als inwoners, opvoeders, kinderen en jongeren, ouderen, ondernemers, sociaal-maatschappelijke organisaties en als gemeente. We zijn er samen voor elkaar.

Samen voor elkaar verbindt de nieuwe taken van het Rijk met de lokale vernieuwingen in ons sociaal domein. Het is het logische vervolg op onze visie in Hof 2.0 en de nota 'Ontmoeten, verbinden en meedoen, beleidsplan Wet maatschappelijke ondersteuning gemeente Haarlem 2008-2011'³. Het is bovendien in lijn met de uitgangspunten van de nota 'Kans en Kracht'⁴.

We zijn nu geruime tijd aan de slag met de opgaven uit Hof 2.0 en Kans en Kracht. Waar we vorig jaar de ontwikkeling van het maatschappelijke systeem voor activering en ondersteuning nog verkenden, hebben we nu een stevig fundament gelegd.

Doelgroepen

Hoeveel ondersteuning wij burgers willen bieden en in welke mate we ze aanspreken op hun eigen kracht hangt af van de zelfredzaamheid: de mate waarin iemand zichzelf in het dagelijks leven kan redden.

We onderscheiden drie groepen: zelfredzame burgers, burgers met tijdelijk, beperkt regieverlies en burgers met langdurig of permanent regieverlies. De mate van zelfredzaamheid bepaalt welke vormen van ondersteuning en in welke intensiteit die wenselijk of noodzakelijk is.

Volledig zelfredzaam (80%)	Beperkt of tijdelijk regieverlies (15%)	Langdurig of permanent regieverlies (5%)
De zelfredzaamheid is voldoende tot goed. Betrokkene heeft geen zorgbehoefte of er is in voorzien. Ondersteuning of begeleiding is niet nodig of is er voldoende.	Beperkte zelfredzaamheid. Situatie is stabiel, maar minimaal toereikend. Betrokkene voorziet gedeeltelijk zelf in de zorgbehoefte. Ondersteuning of begeleiding kan beter.	Betrokkene is niet zelfredzaam. Situatie verslechtert als er niet wordt ingegrepen. Betrokkene heeft een grote zorgbehoefte en kan daar niet zelf in voorzien. Extra ondersteuning of begeleiding is noodzakelijk.

Deze indeling in doelgroepen, en daarmee de mate van zelfredzaamheid, nemen we als basis voor de verdere transitie van het sociaal domein.

.....

³ Nota *Ontmoeten, verbinden en meedoen, beleidsplan Wet Maatschappelijke Ondersteuning Gemeente Haarlem 2008-2011*, 2008/52185, 8 april 2008.

⁴ *Kaderstelling voor het Strategisch Bedrijfsplan 2011-2014 Sociale Zaken en Werkgelegenheid Gemeente Haarlem: Kans en Kracht*; registratienr.: 2011/194584; op 13 oktober 2011 door de gemeenteraad vastgesteld.

Leidende patronen

Ons systeem is niet optimaal georganiseerd. Op sommige terreinen hebben wij met onze partners de afgelopen jaren vooruitgang geboekt, op andere kan het nog beter. Daarom bouwen we, met de stip aan de horizon als wenkend perspectief, sneller en steviger aan een nieuw systeem van ondersteuning en activering.

De leidende patronen zijn:

1. De burger staat centraal.
2. De burger met een probleem is zelf verantwoordelijk voor de oplossing.
3. Ondersteuning door het eigen sociale of buurtnetwerk.
4. Samenhang en afstemming in aanpak.
5. Actief burgerschap door vrijwillige inzet en wederkerigheid.
6. Preventief en tijdig interveniëren.
7. Integrale oplossingen vanuit leefsituaties van burgers.
8. Opdrachtgeverschap van de overheid op basis van maatschappelijk resultaat en functionele eisen.

Voorwaarden voor resultaat

1. De informatievoorziening is goed.
2. Voldoende mogelijkheden voor een eigen en een buurtnetwerk.
3. Er is een vangnet voor de kwetsbaarste mensen.
4. Iedereen doet mee: burger, professional, ambtenaren en politiek.

Participatie en inspraak

Voor de nota 'Samen voor elkaar' is een uitgebreid participatietraject uitgevoerd. Het gaat tenslotte om belangrijke ontwikkelingen in het sociaal domein en de gevolgen zijn groot, voor burgers en voor zo'n tweehonderd organisaties in de stad. Iedereen die dat wilde kon dan ook meepraten via sociale media, workshops en discussiebijeenkomsten.

Dat er draagvlak is voor nieuw beleid blijkt uit de hoge opkomst bij de verschillende bijeenkomsten. Zo'n honderd partners kwamen naar de sociale tafels op 6 maart en ruim zeventig genodigden kwamen op 11 april naar de reflectiebijeenkomst op de conceptnota. De partners willen hun expertise graag zetten. Wij zijn er klaar voor om met hen nieuwe stappen te zetten!

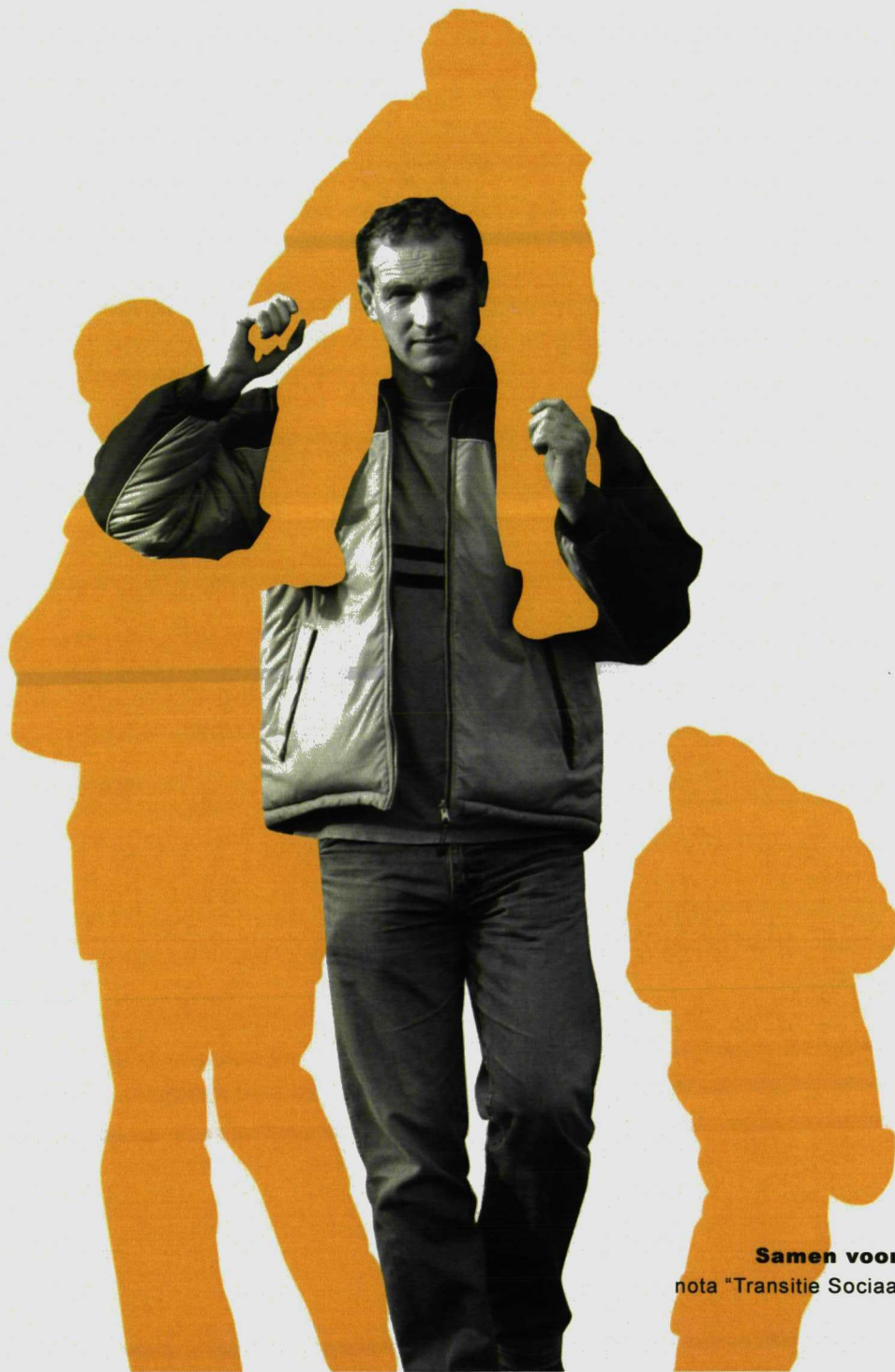
Drukbezochte bijeenkomsten

- Discussie in de praktijkwerkplaatsen met partners in de stad.
- 6 maart: sociale tafels met instellingen voor zorg en welzijn, corporaties, vertegenwoordigers van belangenorganisaties en collega's van andere gemeenten in Zuid-Kennemerland. Bijna honderd genodigden schoven aan bij de discussiegroepen.
- 8 maart: raadsmarkt, georganiseerd door de gemeenteraad. In workshops uitgebreide debatten over stellingen die de partners in de stad hadden voorbereid.
- 22 maart: discussie met vmbo-t leerlingen van de Bloemendaalse Hartenlustmavo en op
- 4 april een discussie met vwo-leerlingen uit de vijfde klas van het Eerste Christelijk Lyceum. Hoe kijken zij aan tegen actief burgerschap en hulp aan burgers? Hoe kunnen zij zelf daarop worden aangesproken?
- Op 11 april met zo'n zeventig partners de conceptinhoud van de nota 'Samen voor elkaar' besproken.
- Met de Wmo- en SoZaWe-raad afspraken gemaakt over formele inspraak.

Zie bijlage C voor een samenvatting van deze bijeenkomsten.

Te nemen besluiten

1. De nota 'Samen voor elkaar', inclusief leidende patronen en voorwaarden, is uitgangspunt voor beleids- en uitvoeringsprogramma's.
2. Er zijn geen financiële gevolgen, de middelen staan opgenomen in de begroting dan wel verwerkt in de kadernota 2012.
3. De betrokkenen worden daags na besluitvorming geïnformeerd en er wordt een persbericht verstuurd.
4. Na het advies van de commissie Samenleving stuurt het college het voorstel naar de gemeenteraad.

Inleiding

1.1 De aanleiding

Samen voor elkaar staat voor actief werken aan een vitale samenleving. Aan een samenleving waarin kwetsbare groepen een vanzelfsprekende plek hebben en waarin burgers en organisaties zo veel mogelijk zelf oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken organiseren met een lokale overheid die dat ondersteunt en faciliteert.

Er vinden grote veranderingen plaats in het sociaal domein⁵. We worden steeds ouder en vitaler. Er komen steeds meer technologieën beschikbaar, de digitalisering schrijdt voort en voor onze dienstverlening maken we gebruik van sociale media. Steeds meer taken worden door het Rijk aan gemeenten overgedragen. We kunnen de manier waarop we onze ondersteuning hebben georganiseerd verbeteren, maar we zullen het met minder geld moeten doen. Dat vraagt ons te zoeken naar slimmere, efficiëntere en integrale werkwijzen, arrangementen en samenwerkingsrelaties. En omdat we een vangnet willen houden voor de kwetsbaarste mensen in onze Haarlemse samenleving, moeten we keuzes maken en nieuwe mogelijkheden en kansen grijpen.

Samen voor elkaar is het logische vervolg op onze visie zoals verwoord in HOF2.0 en eerder, de nota 'Ontmoeten, verbinden en meedoen, beleidsplan Wet maatschappelijke ondersteuning Gemeente Haarlem 2008-2011'⁶. Het sluit bovendien aan op de uitgangspunten van 'Kans en Kracht'. Samen voor elkaar is het kader dat wij gebruiken voor de transitie-opgave voor het gehele sociale domein (programma 3, 4 en 7 van de programmabegroting).

Samen voor elkaar gaat over onszelf. Hoe we wonen en werken en hoe we een actieve bijdrage leveren aan de kwaliteit van de stad. Het verschilt van mens tot mens en hangt af van de levensfase waarin we verkeren. We hebben te maken met mensen in de kracht van hun leven die praktische hulp kunnen bieden, met mensen met een beperking die steun nodig hebben om een betekenisvol leven te kunnen leiden, met kinderen die naar school gaan en met ouders die hun kinderen begeleiden naar zelfstandigheid.

.....

5 Sociaal domein: alle ondersteuning en activering van burgers (begrotingprogramma's: Welzijn, gezondheid en zorg; Jeugd, onderwijs en sport en Werk en inkomen)

6 Voor de relatie tussen de prestatievelden en doelgroepen Wet maatschappelijke ondersteuning en Samen voor elkaar zie Bijlage A

Bij de inrichting van het sociaal domein gaan we uit van de zelfredzaamheid van de burger. Zo'n 80 procent⁷ redt het prima zelf. Deze mensen hebben de controle over hun eigen leven⁸, beschikken over een netwerk en kunnen daar eventueel terecht voor hulp. Als dat nodig is weten zij de weg te vinden naar professionele hulpverlening. Ongeveer 15 procent van alle Haarlemmers heeft te maken met tijdelijk of beperkt regieverlies en heeft een zetje nodig om zelf hun problemen op te lossen. Er spelen vaak meer problemen of er is een acute noodsituatie, bijvoorbeeld door een onverwachte gebeurtenis of achteruitgang door ouderdom. Zo'n 5 procent van de Haarlemmers ten slotte heeft te maken met permanent of langdurig regieverlies. Het zijn heel kwetsbare burgers, die er op eigen kracht en met het eigen netwerk niet uitkomen. Zij maken gebruik van intensieve zorg of mijden de zorg juist.

De mate van zelfredzaamheid is bepalend voor de inrichting van ons sociaal domein.

Samen voor elkaar verbindt de nieuwe taken die het Rijk de gemeente toewijst met de lokale innovaties in ons sociaal domein. Het is het logische vervolg op onze visie in Hof 2.0, de nota 'Ontmoeten, verbinden en meedoen, beleidsplan Wet Maatschappelijke Ondersteuning Gemeente Haarlem 2008-2011' en de nota 'Kans en Kracht'.⁹

1.2 Uitgangspunten

Collegeprogramma

Een van de hoofdthema's van ons collegeprogramma is sociaal en betrokken. Iedereen doet mee, maatwerk in de Wmo, betaalbare woningen, aandacht voor kinderen, jongeren en hun ouders, en een eerlijk sociaal beleid. Haarlem als sociale en betrokken stad, waar iedereen meedoet en meetelt en waar de overheid mensen die dat nodig hebben, helpt mensen die dat echt nodig hebben op eigen benen te staan.

Het college heeft afgesproken Haarlemmers aan te sporen mee te doen, elkaar te helpen en daarvoor samen te werken met mensen, wijken en vrijwilligers(werk). Wij zetten ons in voor kinderen, jongeren en hun ouders. Jongeren onder de 27 jaar moeten werken, een opleiding volgen of beide combineren. Een ander speerpunt van het collegeprogramma is eenzaamheid onder ouderen te voorkomen en te bestrijden. Wie het alleen niet redt,

.....

⁷ Doelgroepanalyse en meetbare indicatoren welzijnswerk Haarlem (Noorda en Co, 2009); *Burgerkracht: de toekomst van het sociaal werk in Nederland* (Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling, 2011)

⁸ *Zelfredzaamheid is de mate waarin iemand zichzelf in het dagelijks leven kan redden.*

⁹ *Kaderstelling voor het Strategisch Bedrijfsplan 2011–2014 Sociale Zaken en Werkgelegenheid Gemeente Haarlem: Kans en Kracht; registratienr.: 2011/194584; op 13 oktober 2011 door de gemeenteraad vastgesteld.*

moet kunnen rekenen op steun van de overheid. Doel is altijd (weer zo) volwaardig (mogelijk) deelnemen aan de samenleving.

Kortom: het college wil faciliteiten bieden, drempels wegnemen en voorwaarden scheppen waardoor burgers, organisaties en marktpartijen hun eigen bijdrage kunnen leveren aan de samenleving. Wie ondersteuning nodig heeft, moet de vraag naar ondersteuning zo goed mogelijk kunnen definiëren.

Regeerakkoord

In het regeerakkoord zijn grote decentralisaties in het sociaal domein aangekondigd. Gemeenten krijgen meer taken en tegelijkertijd wil het Rijk bezuinigen door taken over te hevelen. Zo worden de nieuwe Wet werken naar vermogen (WWNV), individuele begeleiding en dagbesteding uit de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) in de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de uitvoering van de jeugdzorg van het Rijk, provincies en zorgverzekeraars naar gemeenten overgeheveld.

Mensen die nu nog een beroep doen op de Wet werk en bijstand (Wwb), de wet Investeren in jongeren (Wij), de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) en de Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening voor jonggehandicapten (Wajong) vallen vanaf 1 januari 2013 onder de nieuwe Wet werken naar vermogen (WWNV). Gemeenten gaan de wet uitvoeren. Het beschut werken onder de Wsw blijft bestaan, net als de Wajong, voor jongeren die volledig en duurzaam arbeidsongeschikt zijn. De invoering van de WWNV levert het kabinet een aanzienlijke bezuiniging op¹⁰.

Ook functies uit de AWBZ worden overgeheveld naar gemeenten. In 2007 ging de huishoudelijke hulp naar gemeenten, in 2009 volgde de begeleiding op psychosociale grondslag en in 2010 de begeleiding voor mensen met lichte beperkingen. In 2014 wordt de functie begeleiding voor thuiswonenden helemaal naar de Wmo overgeheveld.

Vanaf 2015 komen ook de jeugdzorg (Wet op de jeugdzorg), jeugdbescherming, jeugdreclassering, jeugd-ggz (Zorgverzekeringswet) en de zorg voor licht verstandelijk gehandicapte jeugd (AWBZ) onder verantwoordelijkheid van de gemeente. Gemeenten moeten zorgen voor een goed aanbod van ambulante, toegankelijke en laagdrempelige hulp.

Ook al geldt de wet Passend Onderwijs niet altijd als decentralisatie, toch neemt de gemeente ook hiervan taken over van het Rijk. Zie bijlage B over de vier decentralisaties en de betekenis daarvan voor Haarlem.

.....

10 Die is al gerealiseerd door te bezuinigen op de re-integratiebudgetten en de Wsw

Financiële kaders

De decentralisaties hebben grote gevolgen voor de gemeentebegroting. Bij de AWBZ en Jeugdzorg gaat het naar schatting om een bedrag tussen 50 en 60 miljoen euro. Tegelijkertijd neemt het re-integratiebudget binnen de WWNV af met bijna 1 miljoen euro én vindt er een grote korting van rijkswege plaats op de subsidie sociale werkvoorziening, waardoor het re-integratiebudget voor een groot deel gebruikt gaat worden om dit tekort te financieren. Tegelijkertijd komen ook extra middelen voor re-integratie van de nieuwe doelgroep 'voormalig Wajong' naar de gemeente.

Het totale budget in het sociaal domein wordt naar schatting 232 miljoen euro. Daarmee groeit het aandeel van het sociaal domein in de gemeentebegroting van 45 naar 52 procent. De decentralisatiebudgetten worden gekort omdat de verwachting is dat de gemeente het sociaal domein efficiënter kan organiseren dan de rijksoverheid. Zie bijlage D voor een uitgebreide beschrijving van de financiële situatie. Hoewel gemeenten al hebben laten zien dat het slimmer kan, leveren de in- en uitvoering van de extra beleidsvelden toch ook financiële risico's op.

De stad en de transitie

Over het algemeen gaat het goed met Haarlem en de meeste Haarlemmers. Vergeleken met andere steden scoort Haarlem hoog op het gebied van aantrekkelijkheid en sociaal-economische omstandigheden. Haarlem wil een stad zijn waar iedereen mee kan doen en meetelt. De basis van onze samenleving is de kracht van mensen om zelf hun leven te organiseren. Meedoen betekent werken, onderwijs volgen, sporten, naar de bibliotheek of schouwburg gaan, vrijwilligerswerk doen, betrokken zijn bij wijk of stad en sociale contacten onderhouden. Veel gemeenten zijn net als wij bezig met 'zelfredzaamheid', 'wederkerigheid en tegenprestatie' of 'actief burgerschap'. En net als die andere gemeenten vragen ook wij ons af of we een tegenprestatie mogen vragen als we burgers ondersteunen. Net als andere gemeenten zien wij inefficiënties die ook door onze partners¹¹ in de stad worden herkend.

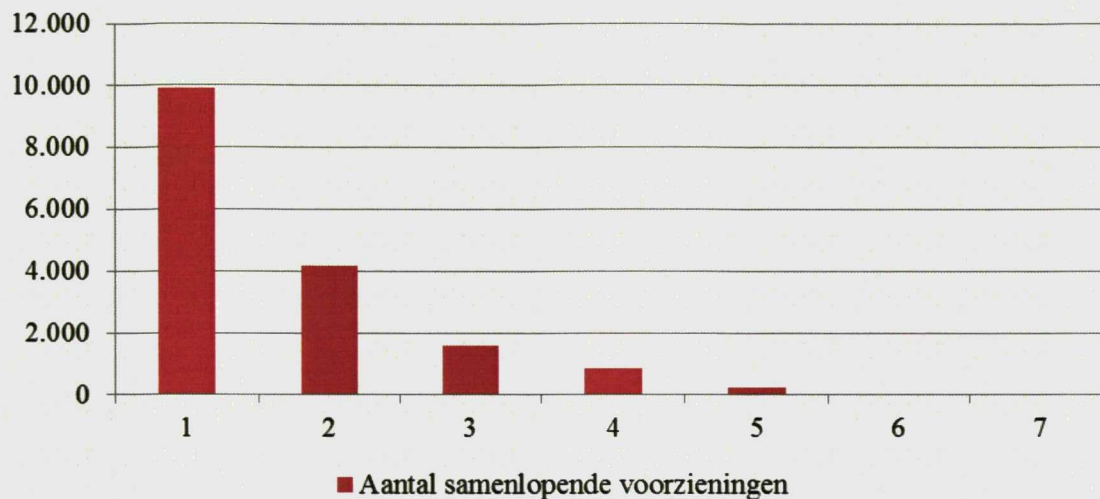
1.3 Stapeling van effecten

Het bestuur van de G32 heeft onderzoek¹² laten uitvoeren naar de effecten van bezuinigingen en stelselherzieningen. Juist de gezinnen met meervoudige problemen hebben last van de bezuinigingen omdat de effecten zich opstapelen: hun inkomen neemt af en het leven wordt duurder. Voor de inrichting van het sociaal domein is meer inzicht in dit soort stapeling van belang. In deze gezinnen zijn veel voorzieningen noodzakelijk, een integrale aanpak in het sociaal domein zou daarom efficiënter zijn.

.....
¹¹ Vertegenwoordigers uit werk, zorg, welzijn, wonen, onderwijs, vrijwilligers. Zie ook bijlage C

¹² NICI/Ecorys, *Stapelingeffecten van de bezuinigingen in het sociaal domein, 2011*

Voorzieningen in huishoudens

- Bijna 4200 huishoudens hebben twee regelingen nodig, meestal gaat het om voor de hand liggende combinaties als de Wet werk en bijstand en de HaarlemPas, en lichte huishoudelijke hulp en andere Wmo-voorzieningen.
- 2722 huishoudens combineren drie regelingen of meer. Deze combinatie komt relatief veel voor bij jongere eenoudergezinnen: ruim 21 procent heeft te maken met meer dan twee van de gestapelde regelingen en voorzieningen. In 474 huishoudens gaat het vooral om (eenouder)gezinnen met volwassen kinderen.

In Bijlage D is meer achtergrond over stapelingseffecten opgenomen.

1.4 Het sociaal domein in de programmabegroting

Het sociaal domein is in de programmabegroting beschreven in de programma's 3, Welzijn, gezondheid en zorg, 4, Jeugd, onderwijs en sport, en 7, Werk en inkomen.

Programmadoelstelling 3, Welzijn gezondheid en zorg

Dit beleid op het gebied van welzijn, publieke gezondheid en zorg, stelt in essentie dat iedere burger moet kunnen meedoen aan de samenleving. Het programma omvat sociale samenhang en diversiteit, zorg en dienstverlening voor mensen met een beperking, publieke gezondheid en maatschappelijke opvang en zorg voor kwetsbare groepen.

Programmadoelstelling 4, Jeugd, onderwijs en sport

De hoofddoelstelling is dat de Haarlemse jeugd van 0 tot 24 jaar zich ontwikkelt en in staat is deel te nemen aan de samenleving. Het programma biedt integrale mogelijkheden zodat de jeugd veilig kan opgroeien en goede kansen heeft zich optimaal te ontwikkelen

Programmadoelstelling 7, Werk en inkomen

De hoofddoelstelling van dit programma biedt Haarlemmers die dat nodig hebben de kans om hun zelfredzaamheid op het gebied van werk en inkomen te vergroten. Zo levert de gemeente een bijdrage aan de economische en sociale structuur van de stad en de maatschappij. De gemeente lost niet de problemen van de burgers op, maar biedt hen de middelen waardoor ze dat op eigen kracht kunnen doen, bijvoorbeeld door begeleiding. Burgers worden aangesproken op wat ze kunnen en bepalen zelf of ze die kans grijpen. De kerntaken van de gemeente richten zich op de uitstroom van uitkering naar werk, arbeidsbemiddeling van mensen met een beperking, activerend minimabeleid en dienstverlening voor mensen met schulden. De gemeente biedt inkomen aan inwoners die daar zelf niet in kunnen voorzien.

Betere ondersteuning en activering

2.1 Visie

De afgelopen twintig jaar hebben een systeem opgeleverd waarin burgers vooral recht hebben op zorg- en inkomensondersteuning. Burgers worden niet aangesproken om hun problemen zelf op te lossen en zij voelen zich daar ook niet altijd verantwoordelijk voor. Verder is er sprake van verkokering en fragmentatie: er is voor elk probleem een product, voor elk probleem een professional, bij meervoudige problemen zijn er zelfs veel professionals en er is bovendien coördinatie op coördinatie. Dit systeem functioneerde de afgelopen jaren meestal, maar nu willen we de gemeentelijke verantwoordelijkheid anders invullen, zodat een burger meedoet in de maatschappij en de overheid niet langer hoeft te zorgen voor die burger. Samen met de professionals en de instellingen voor welzijn en zorg in de stad zijn we het erover eens dat het slimmer en effectiever kan. Gebleken is dat onze partners in de stad ook zoeken naar een nieuw systeem, dat antwoord geeft op de vragen en knelpunten van deze tijd. Zoals de welzijnsinstellingen die zoeken naar innovaties onder de noemer 'welzijn nieuwe stijl'.

De zorgaanbieders in onze regio zijn verenigd in de Vereniging Bedrijfstak Zorg (tweede lijn) en Zorgondersteuning Noord-Holland (eerste lijn). Ook zij richten hun blik steeds meer op de gemeente en worden een natuurlijker samenwerkingspartner. Niet alleen vanwege de aanstaande decentralisatie van begeleiding van de AWBZ en de jeugdzorg, maar ook doordat de intramurale zorgverlening verschuift naar zorg en begeleiding in de eigen woonomgeving en de vraag naar geschikte woningen toeneemt. Zorgaanbieders hebben net als gemeenten te maken met de transities in het sociaal domein en maken dezelfde ontwikkelingen door als de gemeente en de welzijnsinstellingen.

Werkgevers in de regio werken samen met de lokale overheid en onderwijsinstellingen, onder meer in het Platform Arbeidsmarkt en Onderwijs (PAO). Die samenwerking wordt steeds belangrijker nu de stimulering van de arbeidsmarkt van het UWV naar de gemeente verschuift. Met een aantrekkelijk ondernemersklimaat kunnen gemeenten bedrijven aanzetten zich in de regio te vestigen. Met eenvoudige en laagdrempelige ondersteuning zoals jobcoaching kunnen gemeenten werkgevers stimuleren om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in dienst te nemen.

2.2 Stip aan de horizon

Het systeem van maatschappelijke ondersteuning en activering, inclusief re-integratie, staat onder grote druk. In Nederland is er steeds minder geld voor professionele ondersteuning en begeleiding, terwijl de behoefte aan ondersteuning juist groeit. Dat vergt een systeem waarbij de overheid een krachtiger beroep doet op de burger, op de professionele partners, op solidariteit en wederzijdse zorgzaamheid.

Wat betekent dat voor Haarlem? Dat we burgers aanspreken op eigen verantwoordelijkheid; wat kunnen ze zelf doen? De gemeente neemt Haarlemmers minder bij de hand en stimuleert ze voor zichzelf en anderen te zorgen:

- Eigen kracht: Haarlemmers hebben zelf de regie; wat kunnen zij wèl?
- Zelfredzaamheid: Haarlemmers kunnen zelfstandig functioneren, eventueel met hulp.
- Actief burgerschap: Haarlemmers doen mee vanuit eigen mogelijkheden en wederkerigheid.

De gemeente steunt Haarlemmers in hun zelfredzaamheid en in hun hulp aan anderen. Voor mensen die tijdelijk de regie over hun leven kwijt zijn, is er hulp op maat. Er is een vangnet voor de kwetsbaarste mensen.

In Haarlem maken we de stad samen; als inwoners, opvoeders, kinderen en jongeren, ouderen, ondernemers, sociaal-maatschappelijke organisaties en als gemeente. We zijn er samen voor elkaar.

2.3 De opdracht: naar nieuwe patronen

Samen voor elkaar gaat over de kansen om bestaande en nieuwe taken met elkaar te verbinden en te werken aan integraliteit. En dus gaat het over nieuw beleid, nieuwe arrangementen en werkwijzen, innovaties. We doen een ander beroep op de professionele expertise van partners in de stad, op ondernemerschap, dienstverlening en vrijwillige inzet. En we bevorderen dat alle burgers maximaal kunnen participeren in onze samenleving.

Ons systeem is niet optimaal georganiseerd. Op sommige terreinen boekten wij met onze partners de afgelopen jaren vooruitgang, op andere kan het beter. Daarom bouwen we, met de stip aan de horizon als wenkend perspectief, sneller en steviger aan een nieuw systeem van ondersteuning en activering.

De leidende patronen zijn:

	VAN	NAAR
1	Aanbod staat centraal.	De burger staat centraal.
2	Professionals en overheid nemen de verantwoordelijkheid van de burger over.	De burger met een probleem is zelf verantwoordelijk voor de oplossing.
3	Direct oplossingen zoeken in het professionele circuit.	Ondersteuning door het sociale of buurtnetwerk.
4	Aanbod van professionals en vrijwillige inzet functioneert naast elkaar.	Samenhang en afstemming in aanpak.
5	Actief burgerschap op basis van vrijwillige inzet.	Actief burgerschap op basis van verschillende vormen van vrijwillige inzet en wederkerigheid .
6	Optreden na signalen, vaak curatief en na procedures.	Preventief en tijdig interveniëren.
7	Fysieke en sociale ontwikkelingen worden los van elkaar bekeken	Integrale oplossingen vanuit leefsituaties van burgers.
8	Opdrachtgeverschap van de overheid gericht op benoemen resultaten van partners	Opdrachtgeverschap van de overheid op basis van maatschappelijk resultaat en functionele eisen.

Acht leidende patronen voor een krachtiger sociaal domein

1. *De burger staat centraal*
Het resultaat voor burgers staat centraal. Dat betekent meer burger, minder cliënt, meer maatwerk, minder procedures. Prikkel en stimulanzen moeten leiden tot minder zorg waardoor mensen zelfredzaam worden en met sociale ondersteuning de regie terugkrijgen over hun leven. Het gaat er niet alleen om beperkingen te compenseren, maar ook om de burger te activeren.
2. *De burger met een probleem is zelf verantwoordelijk voor de oplossing*
Burgers hebben niet altijd schuld aan de problemen, maar ze zijn wel verantwoordelijk voor oplossingen. Slagen ze daar niet in, dan kan de gemeente helpen. Bij voorkeur zo dicht mogelijk bij de burger zelf, in zijn eigen omgeving. Dat vraagt een ondernemende aanpak van professionals, want zij ondersteunen en faciliteren de oplossing.
3. *Ondersteuning door het sociale of buurtnetwerk*
Uitgaan van de eigen kracht van mensen betekent eerst kijken naar de mogelijkheden van het sociale of buurtnetwerk met bijvoorbeeld vrijwilligers en mantelzorgers. Informele zorg gaat dus boven formele zorg en algemene zorg boven individuele zorg.
4. *Samenhang en afstemming in aanpak*
Samenhang en afstemming in aanpak is cruciaal om de burgers snel en effectief de regie over hun leven terug te geven.
5. *Actief burgerschap door vrijwillige inzet en wederkerigheid*
In het nieuwe systeem moeten burgers meer voor elkaar gaan betekenen. In eigen kring, in de buurt en voor de stad. Zo leveren burgers bovendien een tegenprestatie als de gemeente hen ondersteunt.
6. *Preventief en tijdig interveniëren*
Als burgers in de problemen komen, is het zaak dat dat tijdig wordt gesignaleerd. Hulp kan dan snel en adequaat worden geregeld, wat verergering voorkomt.
7. *Integrale oplossingen voor de burger*
Burgers blijven bij voorkeur zo lang mogelijk in hun omgeving wonen. Dat vergt een wijkgerichte aanpak, actief burgerschap in de wijk en zorgconcepten op maat.
8. *Opdrachtgeverschap van de overheid op basis van maatschappelijk resultaat en functionele eisen*
De overheid werkt met partners in de stad samen om maatschappelijke effecten en maakt afspraken over de onderlinge rollen daarin.

2.4 Voorwaarden voor een succesvol resultaat

1. Goede informatievoorziening is de basis van een goed functionerend sociaal domein. Hier kunnen burgers terecht voor een oplossing (eigen kracht), als ze hulp willen bieden (actief burgerschap) of als ze zich zorgen maken over iemand anders (signalering).
2. Een sociaal netwerk en een netwerk in de buurt. Door ontmoetingen mogelijk te maken, kunnen burgers makkelijker iets voor elkaar betekenen.
3. Een vangnet voor de kwetsbaarste mensen: Samen voor elkaar gaat uit van de eigen verantwoordelijkheid van burgers, voor zichzelf en voor elkaar. Maar er moet ook oog zijn voor kwetsbare mensen die hun leven niet zelf kunnen inrichten en een helpende hand hard nodig hebben. Voor die mensen, voor wie de gemeente bovendien een verantwoordelijkheid heeft, is een vangnet noodzakelijk. Het is sober, efficiënt en zo klein mogelijk, want het moet geen valkuil worden, maar een veilige plek waardoor mensen met hulp van professionals en vrijwilligers zo veel mogelijk zelfredzaam worden.
4. Niet alleen het systeem moet veranderen, maar ook het gedrag van burgers. Niet het recht op een oplossing door de overheid is het uitgangspunt, maar zelf de verantwoordelijkheid nemen voor de oplossing van problemen. Ondersteuning komt zo veel mogelijk uit het eigen netwerk. Dat is een cultuuromslag voor iedereen: voor burger, professional, ambtenaren en politiek.

2.5 Financiële middelen

Het sociaal domein bestaat uit een groot aantal beleidsvelden met verschillende budgettaire regimes. De gemeente kan voor een deel vrij beschikken over het geld, voor een ander deel is het gebonden aan wettelijke taken of is Haarlem centrumgemeente end daarmee budgethouder voor de regio.

Ondanks deze beperkingen willen wij integrale sturing geven aan de inzet van middelen binnen het sociale domein. Die inzet moet de zelfredzaamheid verhogen, permanent regieverlies voorkomen en zorgen dat tijdelijk regieverlies verandert in zelfredzaamheid. Dat vergt investering in preventie en begeleiding en ondersteuning dat gericht is op het zoveel mogelijk teruggeven van regie aan mensen. Op deze manier nemen wij mensen serieus.

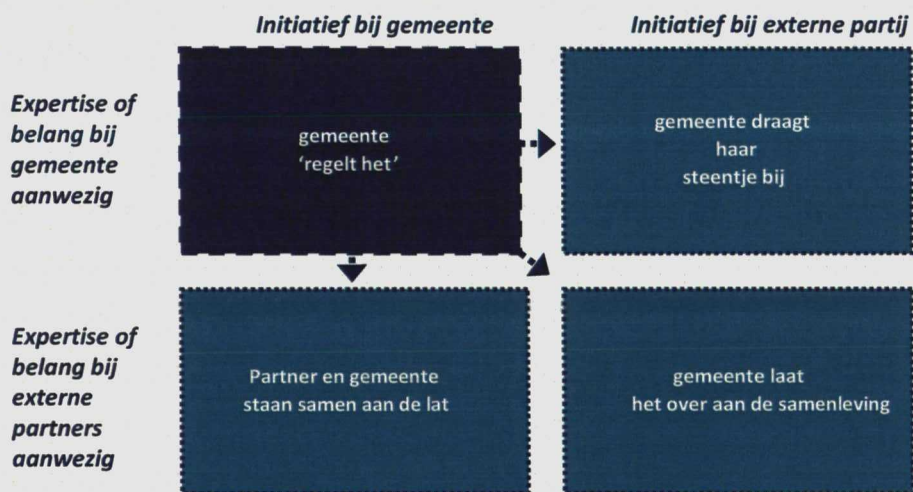
Financiële middelen moeten gevonden worden door de burger aan te spreken op eigen kracht en het sociaal netwerk. De besparingen die dat oplevert, kunnen worden ingezet voor activiteiten met preventieve werking.

2.6 Samenwerking

Partners

Deze transitie betekent dat gemeente, partners en burgers anders met elkaar moeten samenwerken. 'Zorgen dat' in plaats van 'zorgen voor' betekent dat we ons steeds moeten afvragen wie welke taak en verantwoordelijkheid heeft en waarom. Voor de gemeente betekent dat meer ondersteunen en stimuleren zodat partners beter kunnen presteren. Als gemeente moeten we dan ook duidelijk weten wanneer we een regisserende of een direct sturende rol innemen.

Rolneming

De gemeente kan de doelstellingen op verschillende manieren bereiken¹³:

- Zelf doen
- Laten doen door gemeenschappelijke regeling
- Laten doen door een overheids-nv
- Inkopen of (bestuurlijk) aanbesteden
- Subsidie verstrekken

Bij bestuurlijk aanbesteden werken gemeente en partners samen uit hoe de doelstellingen van de gemeente gehaald kunnen worden. Door deze co-creatie worden kennis en kunde van partners en gemeente optimaal benut. Het vergt van de partners dat zij openstaan voor innovaties en de maatschappelijke effecten die daarmee gepaard gaan en het vraagt bovendien om duidelijkheid over de toekomstige manier van werken. Welke diensten wil de gemeente wel en niet leveren en hoe worden die ingekocht? De discussie over de verzakelijking van de subsidiesystematiek biedt daarvoor nog onvoldoende aanknopingspunten.

Regionale samenwerking

Op verschillende dossiers werkt de gemeente samen met gemeenten in de omgeving. De mate van samenwerking verschilt per thema en per regio. Zo zijn er een arbeidsmarktregio, een jeugdzorgregio en een veiligheidsregio. Voor een goede dienstverlening aan burgers kijken we welke schaalgrootte het beste past:

- Beter voor de burger: meer keus en eenduidigheid, overal hetzelfde aanbod.
- Beter voor aanbieders: groter pakket.
- Beter voor de gemeente: groter pakket, lagere prijs.

2.7 Fundamentele verandering

Een transitie krijgen we niet van de een op de andere dag voor elkaar, daarvoor zijn bestaande structuren en relaties te dominant. Evaluatie van beleid en uitvoeringspraktijken zijn noodzakelijk om ineffectieve patronen te ontdekken en te doorbreken. Nieuwe mogelijkheden en kansen moeten meer effect sorteren. De gemeente en de partners in de stad willen werken aan verdere ontkoking. De transitie in het sociaal domein is dan ook een groeistrategie: vanuit een gezamenlijke visie op het eindresultaat geleidelijk bepalen wat op korte termijn haalbaar is. Samenwerking tussen de gemeentelijke organisatie, de partners in de stad en de burgers versterkt die strategie en heeft alleen dan succes. Samen voor elkaar is na Hof 2.0 het tweede groeidocument op weg naar het nieuwe systeem.

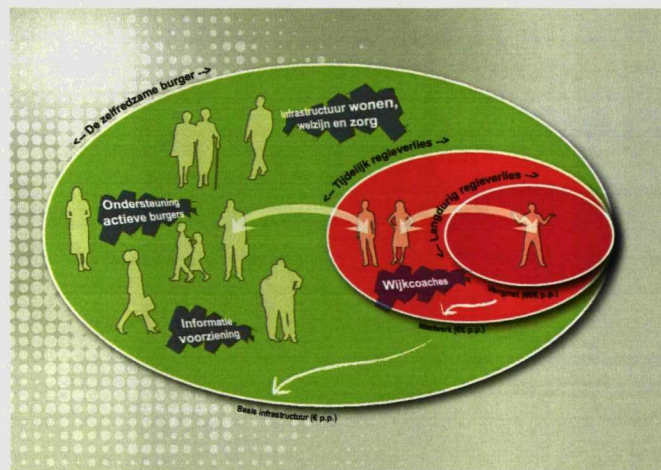
.....
¹³ Afwegingskader verzakelijking subsidiesystematiek, 2012/113347

Tot slot. Nieuwe taken innovaties brengen ook risico's met zich mee waarvan we de reikwijdte nog niet kunnen bepalen. Daarom houden we de ontwikkelingen in het sociaal domein en de resultaten van onze veranderboodschap nauwlettend in de gaten.

Betekenis voor de Haarlemse burger

3.1 Burgers: verschil in zelfredzaamheid

De herinrichting van het sociaal domein heeft tot doel een basisinfrastructuur te bieden aan alle Haarlemmers, hulp op maat te bieden voor kwetsbare burgers en een vangnet te hebben voor de kwetsbaarste burgers van Haarlem (Hof 2.0). De verbeterde basisinfrastructuur moet de zelfredzaamheid van burgers versterken en de actieve burger in staat stellen stadgenoten die dat nodig hebben te ondersteunen. Dat kan de aanwas van de kwetsbaarste burgers zo veel mogelijk voorkomen. Kwetsbare burgers met tijdelijk regieverlies krijgen maatwerkoplossingen voor hun problemen waardoor ook zij actief kunnen participeren.

Hoeveel ondersteuning wij burgers willen bieden en in welke mate we ze aanspreken op hun eigen kracht hangt af van de zelfredzaamheid: de mate waarin iemand zichzelf in het dagelijks leven kan redden.

We onderscheiden drie groepen: zelfredzame burgers, burgers met beperkt of tijdelijk regieverlies en burgers met langdurig of permanent regieverlies. De mate van zelfredzaamheid bepaalt de vormen van ondersteuning en in welke intensiteit die wenselijk of noodzakelijk is.

Volledig zelfredzaam (80%)	Beperkt of tijdelijk regieverlies (15%)	Langdurig of permanent regieverlies (5%)
<p>De zelfredzaamheid is voldoende tot goed.</p> <p>Betrokkene heeft geen zorgbehoefte of er is in voorzien.</p> <p>Ondersteuning of begeleiding is niet nodig of is voldoende.</p>	<p>Beperkte zelfredzaamheid. Situatie is stabiel, maar minimaal toereikend.</p> <p>Betrokkene voorziet gedeeltelijk zelf in de zorgbehoefte.</p> <p>Ondersteuning of begeleiding kan beter.</p>	<p>Betrokkene is niet zelfredzaam. Situatie verslechtert als niet wordt ingegrepen.</p> <p>Betrokkene heeft een grote zorgbehoefte en kan daar niet zelf in voorzien.</p> <p>Extra ondersteuning of begeleiding is noodzakelijk.</p>

Wij zorgen voor:

- een basisinfrastructuur van faciliterende en activerende ondersteuning voor alle burgers
- maatwerk voor kwetsbare burgers met tijdelijk regieverlies
- een vangnet voor de kwetsbaarste burgers

In de volgende paragrafen komen de kenmerken aan de orde van de niveaus in zelfredzaamheid. De beschrijving is vooral bedoeld om inzicht te geven, het is geen kruisjeslijst en is nadrukkelijk niet bedoeld als stereotypering. Overigens is niet voor alle thema's in het sociaal domein een indeling naar inspanning voor deze doelgroepen te maken¹⁴.

.....

14 Voorbeeld: kindermishandeling en huiselijk geweld

3.2 Zelfredzame burgers

Zelfredzame burgers functioneren zelfstandig op alle levensgebieden: werk en inkomen, participatie, opvoeden en opgroeien, mobiliteit, gezondheid, veiligheid en wonen. Zij beschikken over een sociaal netwerk en kunnen daar een beroep op doen als dat nodig is. Het gaat om het merendeel van de Haarlemse samenleving: zo'n 80 procent.

Hoewel zelfredzame burgers zelfstandig kunnen leven, wonen en participeren doen ook zij soms een beroep op voorzieningen. Bijvoorbeeld voor een inkomensvoorziening om een periode van werkloosheid te overbruggen, een adviesgesprek bij het Centrum voor Jeugd en Gezin of voor een scootmobiel. Een ander aspect van zelfredzaamheid is het eigen sociale netwerk aanspreken of zelf professionele hulp regelen als zij die nodig hebben.

Levensgebied	Voorbeelden van zelfredzaamheid
Werk en inkomen	Voldoende om aan basisbehoeften te voldoen. Goed financieel beheer. Kan eventuele schulden zelf voldoen en verminderen. Vast werk, heeft een startkwalificatie of volgt een hogere opleiding. Kan bij werkloosheid zelfstandig op zoek naar werk.
Maatschappelijke en sociale participatie	Gezond sociaal netwerk. Voldoende steun van familie, een netwerk van betrouwbare vrienden.
Opvoeden en opgroeien	Een stabiel en veilig thuis voor ouders en hun kinderen.
Mobiliteit	Geen onoplosbare mobiliteitsproblemen.
Fysieke gezondheid	Geen directe of voortdurende medische problemen. Fysieke gezondheidsproblemen worden erkend zodat adequate hulp gezocht wordt. Behandelingen worden goed opgevolgd.
Geestelijke gezondheid	Symptomen zijn er praktisch nooit of het gaat om minimale symptomen die een voorspelbare reactie zijn op stressfactoren. Geestelijke gezondheidsproblemen worden erkend zodat adequate hulp gezocht wordt. Behandelingen worden goed opgevolgd. Goed functioneren in veel verschillende activiteiten; niet meer dan de dagelijkse beslommingen of zorgen.
Veiligheid	Geen contact met politie of justitie, (geruime tijd) geen strafblad.
Wonen	Huishouding heeft een veilige, toereikende huisvesting.

Inzet voor zelfredzame burgers is in eerste instantie bedoeld om regieverlies te voorkomen. Eigen kracht van burgers staat voorop en zij lossen problemen zelf op. Zelfredzame burgers kunnen immers een beroep doen op hun eigen kennis, kracht en sociaal netwerk

Wij mobiliseren de eigen kracht van burgers en actief burgerschap voor henzelf maar ook voor anderen, door te

zorgen voor ontmoetingsmogelijkheden en netwerken zoals BUUV te versterken. Maar ook voorlichting is een noodzakelijke preventieve maatregel, net als een goede informatievoorziening waar actieve burgers met vragen terecht kunnen. Hulpverleners komen pas in beeld als het echt nodig is.

Voorwaarden

- Actieve burgers en professionals werken in elkaars verlengde en niet gescheiden van elkaar.
- Maximale inzet op preventie ter voorkoming van regieverlies.
- Professionals nemen de regie niet over van burgers die dat zelf kunnen.
- Actieve burgers zien mogelijkheden om hun problemen eerst in hun eigen netwerk op te lossen.
- Gemeente en professionele organisaties zorgen dat actieve burgers elkaar kunnen ontmoeten, hun eigen netwerk kunnen uitbreiden en zonodig een vrijwilliger of ervaringsdeskundige kunnen inschakelen.

3.3 Burgers met tijdelijk beperkt regieverlies

Zo'n 15 procent van de Haarlemse burgers heeft te maken met tijdelijk of beperkt regieverlies. Het gaat meestal om gezinnen die bijvoorbeeld hulp nodig hebben om orde te scheppen in de problemen. Soms raken ze door een plotselinge noodsituatie de regie kwijt.

Burgers met beperkt regieverlies doen tijdelijk een beroep op voorzieningen die de overheid verstrekt of subsidieert. Vaak is er een stapeling van problemen of effecten waardoor zij een beroep doen op hulp van professionals of hun sociale netwerk. Tijdig hulp zoeken voorkomt erger. En met tijdelijke ondersteuning krijgen zij zelf de regie weer in handen. Snelle interventie is noodzakelijk om permanent regieverlies te voorkomen.

Levensgebied	Voorbeelden van tijdelijk of beperkt regieverlies
Werk en inkomen	Komt met inkomsten aan basisbehoeften tegemoet; gepast uitgeven. Als er schulden zijn, zijn die ten minste stabiel. Bewindvoering of inkomensbeheer. Moeilijk in staat om op eigen kracht werk te vinden. Laagdrempelige dagbesteding of arbeidsactivering.
Maatschappelijke en sociale participatie	Enige steun van familie en overige contacten. Risico op 'foute' vrienden. Probleem met maken of onderhouden van ondersteunende relaties.
Opvoeden en opgroeien	Ouders verliezen (tijdelijk) de controle over hun kinderen. Er is geen gunstig opvoedingsklimaat of goede ondersteuning. Jongeren hebben motivatieproblemen in hun opleiding en dreigen hun ontwikkelkansen niet te pakken.
Mobiliteit	Beperkte vervoersmogelijkheden en onvoldoende middelen voor eigen vervoer.
Fysieke gezondheid	Een (chronische) medische aandoening wordt behandeld; behandelingen worden minimaal opgevolgd waardoor gezondheidsproblemen leiden tot een lichte beperking in mobiliteit en activiteit.
Geestelijke gezondheid	Er kunnen milde symptomen zijn, maar die zijn voorbijgaand. Matige functioneringsmoeilijkheden door psychische problemen. Behandelingen worden minimaal opgevolgd.
Veiligheid	Incidenteel contact met politie of justitie. Geen lopende zaken.
Wonen	In veilige, stabiele huisvesting maar marginaal toereikend, bijvoorbeeld onderhuur.

Ook de burger met beperkt regieverlies blijft eigenaar van zijn probleem. Door coaching of andere hulp kunnen mensen zelf de touwtjes weer in handen nemen. Ook hier voorkomt vroege signalering en preventie erger. Wordt niet tijdig geïntervenieerd, dan versterken de problemen elkaar en loopt de burger of zijn huishouden het risico af te glijden.

De informatievoorziening kan beter. Uitzonderingen daargelaten zijn oplossingen in eigen netwerk of buurt niet het uitgangspunt. Een burger die met een instantie belt over meervoudige problemen wordt doorverwezen naar een loket waar men hem bijvoorbeeld informeert over werk. Problemen op verschillende terreinen worden van verschillende kanten door verschillende professionals benaderd. Ook de ketenregie kan beter, net als de regie voor burgers afzonderlijk.

Voorwaarden

- Professionele hulpverleners en actieve burgers werken meer in elkaars verlengde.
- Hulpverleners kunnen een vrijwilliger, buurtgenoot, buddy of maatje inzetten als aanvulling op een hulpverleningstraject of als de professionele hulpverlening wordt afgebouwd.
- Problemen worden tijdig gesignaleerd door bijvoorbeeld huisartsen, scholen of bureaus. Dat kan door te investeren in ontmoetingsplekken en netwerken en door tijdig in te grijpen in de omgeving van de burger.
- Eenduidige en duidelijke informatievoorziening waar mensen terecht kunnen.
- Vrijwilligers kunnen znodig terugvallen op professionele hulp.
- Maximale inzet op preventie.
- Een betere regie tussen instellingen en hun professionals.

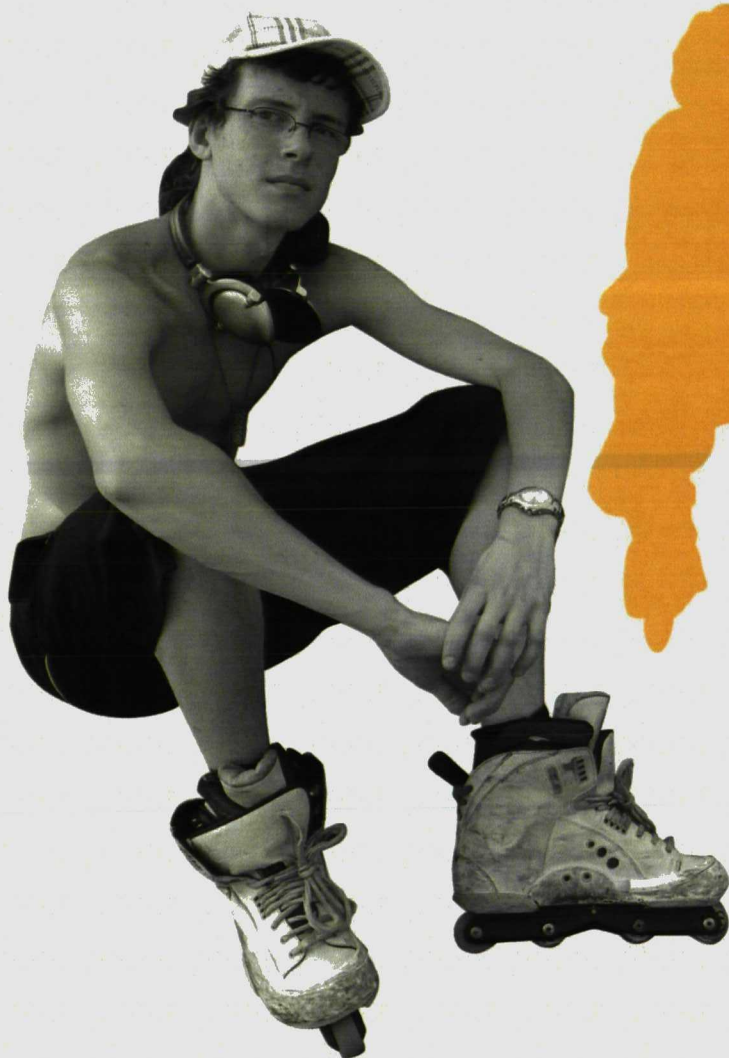
3.4 Burgers met langdurig of permanent regieverlies

Van de Haarlemse burgers kampt 5 procent met langdurig of zelfs permanent regieverlies. Hier is vrijwel altijd sprake van psychosociale problemen in combinatie met bijvoorbeeld verslavingsproblematiek. Daardoor ontstaan schulden, wordt werken vrijwel onmogelijk en laat de situatie van thuiswonende kinderen te wensen over. Het gaat vaak om mensen met een chronische psychiatrische aandoening waardoor zij niet zelfstandig kunnen functioneren. Een relatief nieuwe en groeiende groep burgers zijn mensen met een autistische stoornis en ernstig dementerende ouderen. Zij maken gebruik van intensieve zorg. Een deel van de groep volgt behandelingen niet op of mijdt zorg. Soms veroorzaken zij overlast in hun omgeving. Zij kunnen niet terugvallen op een sociaal netwerk omdat het onvoldoende steun biedt, al te zwaar is belast (mantelzorgers) of omdat ze zich door hun gedrag buiten het netwerk hebben geplaatst. Voor hen is een vangnet noodzakelijk en beschikbaar. De kern van de decentralisaties in het sociaal domein is namelijk dat gemeenten die taak beter kunnen vervullen dan de rijksoverheid.

Levensgebied	Voorbeelden van langdurig of permanent regieverlies
Werk en inkomen	Geen of onvoldoende inkomsten. Spontaan of ongepast geld uitgeven. Hoge en groeiende schulden. Geen dagbesteding, veroorzaakt soms overlast.
Maatschappelijke en sociale participatie	Familie en vrienden hebben niet de vaardigheden of financiële mogelijkheden om te helpen of kunnen en willen dat niet meer. Soms ontbreekt noodzakelijke steun van familie of vrienden helemaal. Sociaal isolement. Buiten eventuele 'foute' vriendenkring nauwelijks of geen contacten. Blijvend, belangrijk probleem door actief of passief terugtrekken uit sociale relaties.
Opvoeden en opgroeien	Kinderen vaak al onder toezicht van jeugdzorg. Ze kopiëren slecht voorbeeldgedrag van ouders en volgen niet of nauwelijks een opleiding.
Mobiliteit	Niet mobiel. Wel soms zwervend in de stad.
Fysieke gezondheid	Een (directe of chronische) medische aandoening die regelmatige behandeling vereist en die niet behandeld wordt. Beperking van activiteiten door een lichamelijk gezondheidsprobleem. Verslavingsproblemen.
Geestelijke gezondheid	Terugkerende geestelijke gezondheidsproblemen die het gedrag kunnen beïnvloeden. Risico op een gezondheidsgevaar voor zichzelf of voor anderen. Aanhoudende functioneringsproblemen. In het dagelijks leven beperkt door psychische symptomen.
Veiligheid	Regelmatig contact met politie of justitie. Lopende zaken.
Wonen	Voor wonen ongeschikte huisvesting, huur of hypotheek is niet betaalbaar, dreigende huisuitzetting. Soms dakloos in een opvangvoorziening.

Ondanks het langdurige of permanente regieverlies is ook voor deze groep de eigen kracht het uitgangspunt. Wat kunnen zij nog wel op het gebied van werk en zelfstandig wonen als ze hulp krijgen van hun omgeving? Hoe kunnen we actieve burgers bij deze groep betrekken?

Het is de verantwoordelijkheid van de gemeente om deze kwetsbaarste burgers een vangnet te bieden en efficiënt georganiseerde gespecialiseerde hulp.

4 *Praktijkwerkplaatsen doorbreken patronen*

In paragraaf 2.3 en 2.4 staat welke patronen we moeten doorbreken en wat de voorwaarden zijn voor een succesvolle transitie van het sociaal domein. De praktijkwerkplaatsen uit Hof 2.0 experimenteren al met nieuwe werkwijzen waardoor ze patronen doorbreken en aan een van de voorwaarden voldoen.

De vijf praktijkwerkplaatsen van Hof 2.0

1. Ondersteuning actieve burgers
2. Informatievoorziening
3. Wijkcoach Boerhaavewijk
4. Fysieke infrastructuur Wonen, Welzijn, Zorg
5. Hulp bij het huishouden

De praktijkwerkplaats Ondersteuning actieve burgers bestond oorspronkelijk uit vijf onderdelen. Er zijn drie praktijkwerkplaatsen uitgewerkt:

1. Stimuleren en faciliteren van vrijwillige inzet: onderlinge verbanden tussen burgers, ontwikkelen van een duidelijke en samenhangende ondersteuningsstructuur voor actieve burgers en zorg- en buurtdiensten (BUUV)
2. Signalering
3. Wijkservice¹⁵

De uitvoeringsnota 2012 gaat in op de stand van zaken van zeven praktijkwerkplaatsen:

1. Stimuleren en faciliteren van vrijwillige inzet
2. Signaleren
3. Informatievoorziening
4. Wijkcoach Boerhaavewijk
5. Fysieke infrastructuur Wonen, Welzijn, Zorg
6. Hulp bij het huishouden
7. Wijkservice

.....
¹⁵ *Werktitel: heette eerder Wijkontwikkelbedrijf*

De praktijkwerkplaatsen richten zich op de volgende doelgroepen:

Praktijkwerkplaats	Vrijwillige inzet	Signalering	Informatievoorziening	Wijkservice	Wijkcoach	Fysieke infrastructuur	Hulp bij huishouden
Volledig zelfredzaam	X	X	X	X		X	X
Beperkt of tijdelijk regieverlies		X	X		X	X	X
Langdurig of permanent regieverlies		X	X			X	X

De praktijkwerkplaatsen, nieuwe patronen en de voorwaarden

Praktijkwerkplaats	Vrijwillige inzet	Signalering	Informatievoorziening	Wijkservice	Wijkcoach	Fysieke infrastructuur	Hulp bij huishouden
Nieuwe patronen							
Burger staat centraal	X	X	X	X	X	X	X
Zelf verantwoordelijk voor oplossing			X	X	X		X
Eigen (buurt-)netwerk centraal	X	X	X	X	X	X	
Samenhang en afstemming in aanpak		X			X		
Vrijwilligheid en wederkerigheid	X			X			X
Preventieve en tijdige interventie		X	X		X		
Leefsituatie centraal						X	
Maatschappelijk resultaat centraal	X	X	X	X	X	X	X
Voorwaarden							
Informatievoorziening			X				
Kennis eigen netwerk	X						
Vangnet kwetsbaren							
Cultuuromslag	X	X	X	X	X	X	X

Voorbeeld: de praktijkwerkplaats 'Stimuleren en faciliteren van vrijwillige inzet' draagt bij aan de patronen waarbij de burger centraal staat, uitgegaan wordt van het eigen (buurt-)netwerk en vrijwilligheid en wederkerigheid centraal staan. Dat draagt weer bij tot een gezamenlijk maatschappelijk effect.

Bijlage A: Prestatievelden en doelgroepen

Wet maatschappelijke ondersteuning

De kaderstellende nota 'Samen voor elkaar' is het logische vervolg op het beleidsplan Wet maatschappelijke ondersteuning Gemeente Haarlem 2008-2011'.

Gekoppeld aan de negen prestatievelden van de Wet maatschappelijke ontwikkeling betekent dit het volgende:

	Prestatieveld Wmo	Samen voor Elkaar
1	Het bevorderen van de sociale samenhang en leefbaarheid.	Dit prestatieveld is het leidende thema van de kaderstellende nota Samen voor Elkaar.
2	Op preventie gerichte ondersteuning bieden aan jongeren met problemen met opgroeien en van ouders met problemen met opvoeden.	Dit prestatieveld wordt geborgd in het lopende transitieproces decentralisatie Jeugdzorg.
3	Het geven van informatie, advies en cliëntondersteuning.	Dit prestatieveld is één van de pijlers van Samen voor Elkaar en wordt uitgewerkt in de praktijkwerkplaats Informatievoorziening.
4	Het ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers.	Dit prestatieveld is één van de pijlers van Samen voor Elkaar en wordt verder uitgewerkt in de praktijkwerkplaats Stimuleren en faciliteren van vrijwillige inzet.
5	Het bevorderen van de deelname aan het maatschappelijke verkeer en van het zelfstandig functioneren van mensen met een beperking, een chronisch psychisch probleem of een psychosociaal probleem.	Dit prestatieveld is onder meer onderdeel van de decentralisatieopgave Awbz en de nieuwe visie op verbeterde ondersteuning en begeleiding uit de kaderstellende nota Samen voor Elkaar.
6	Het verlenen van voorzieningen aan mensen met een beperking, een chronisch psychisch probleem of een psychosociaal probleem ten behoeve van het behoud van hun zelfstandig functioneren of hun deelname aan het maatschappelijk verkeer.	Dit prestatieveld is onder meer onderdeel van de decentralisatieopgave Awbz en de nieuwe visie op verbeterde ondersteuning en begeleiding uit de kaderstellende nota Samen voor Elkaar.
7	Maatschappelijke opvang, waaronder vrouwenopvang en huiselijk geweld.	Dit prestatieveld is uitgewerkt in het Regionaal Kompas. Het betreft één van de uitwerkingen van het vangnet dat wij in stand houden voor mensen met langdurig regieverlies (5%). Het onderdeel huiselijk geweld is uitgewerkt in de regionale beleidsnota huiselijk geweld 2009-2012 en jaarlijkse uitvoeringsnota's huiselijk geweld. Er is een belangrijke relatie met de decentralisatie jeugdzorg.

8	Het bevorderen van openbare geestelijke gezondheidszorg met uitzondering van het bieden van psychosociale hulp bij rampen.	Dit prestatieveld is uitgewerkt in het Regionaal Kompas. Het betreft één van de uitwerkingen van het vangnet dat wij in stand houden voor mensen met langdurig regieverlies (5%).
9	Het bevorderen van verslavingsbeleid.	Dit prestatieveld is uitgewerkt in het Regionaal Kompas. Het betreft één van de uitwerkingen van het vangnet dat wij in stand houden voor mensen met langdurig regieverlies (5%).

Bijlage B: De decentralisaties

1.1. Decentralisatie AWBZ-begeleiding

In het regeer- en gedoogakkoord van het (inmiddels demissionaire kabinet) is afgesproken dat de functie begeleiding van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) wordt overgeheveld naar de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Dat gebeurt omdat gemeenten de mensen om wie het gaat beter kennen en de begeleiding daardoor dicht bij burgers kunnen organiseren. Aan de decentralisatie is ook een bezuiniging gekoppeld. In de Bestuursafspraken 2011-2015 tussen Rijk en Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) zijn de voorwaarden uitgewerkt waaronder deze decentralisatie kan worden gerealiseerd. Eind 2011 is het wetsvoorstel aan de Tweede Kamer aangeboden.

Door de decentralisatie vervalt de aanspraak op begeleiding op grond van de AWBZ. Gemeenten worden volgens de Wmo verantwoordelijk om de beperkingen te compenseren met voorzieningen die mensen in staat stellen om 'dagelijkse levensverrichtingen uit te voeren en het persoonlijk leven te structureren en daarover regie te voeren'. De decentralisatie is bedoeld voor mensen die zelfstandig wonen. Vanaf 2013 worden gemeenten verantwoordelijk voor nieuwe aanvragen en voor mensen van wie de AWBZ-indicatie in dat jaar afloopt. Vanaf 2014 worden gemeenten ook verantwoordelijk voor alle bestaande cliënten¹. Inclusief een efficiencykorting van 5 procent ligt het te decentraliseren budget landelijk tussen de 2,7 en 3,1 miljard euro.

Kansen en zorgen

De overheveling van de functie begeleiding is een kans om veel burgers met een beperking te laten participeren in de samenleving. Door de eigen kracht van burgers, door hun informele steunstructuur te versterken en te kijken naar het resultaat in plaats van de aangeboden voorziening kan de gemeente individueel inspelen op de behoefte aan ondersteuning. Dat is mogelijk omdat op lokaal niveau beter aangesloten kan worden bij de behoeften en mogelijkheden van kwetsbare burgers en hun omgeving. Door die nabijheid kan eerder ingegrepen worden en is er meer aandacht voor preventie. Ook de verbinding met plaatselijke netwerken van professionele en informele zorg kan effectiever en efficiënter – eenvoudiger en minder bureaucratisch. De vrijwel gelijktijdige overheveling naar gemeenten van de jeugdzorg en regelingen voor de onderkant van de arbeidsmarkt versterkt dat nog.

Toch baart de overheveling van begeleiding naar de Wmo zorgen, omdat aan de decentralisatie een bezuiniging is verbonden. De efficiencykorting van 5 procent is niet het grootste probleem. Zorgelijker is dat de kosten van de begeleiding in de AWBZ de laatste jaren flink zijn gestegen en waarschijnlijk blijft de vraag naar deze vorm van ondersteuning stijgen. Het over te hevelen budget zal echter niet navenant stijgen. Gemeenten moeten dus meer doen met minder, terwijl de mensen voor wie zij verantwoordelijk worden zeer kwetsbaar zijn. Het is ook zorgelijk dat er in het sociaal domein op verschillende fronten tegelijk wordt bezuinigd, zoals binnen de jeugdzorg, op het participatiebudget, de sociale werkvoorziening, de geestelijke gezondheidszorg (GGZ) en op het persoonsgebonden budget (PGB). Gemeenten zullen daarom ingrijpende keuzes moeten maken.

.....

1 Op het moment van schrijven van deze notitie is er een kans dat de inwerkingtreding van de decentralisatie wordt uitgesteld tot na 1 januari 2013. In de Bestuursafspraken is namelijk bepaald dat gemeenten minimaal één jaar voorbereidingstijd nodig hebben na vaststelling van de wetwijziging door de Eerste Kamer. De behandeling in de Tweede Kamer moet op het moment van schrijven van deze notitie nog worden afgerond, dus vaststelling van de wetwijziging laat nog op zich wachten.

1.2. AWBZ-begeleiding, cliënten en aanbod

Doel van de functie begeleiding in de AWBZ is 'het bevorderen, behouden of compenseren van zelfredzaamheid en het voorkomen van verwaarlozing of opname in een instelling' (Beleidsregels Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ)). Daarvoor worden veel verschillende activiteiten ingezet, zoals ondersteuning bij of oefenen met vaardigheden of handelingen, ondersteuning bij of aanbrengen van structuur in het dagelijks leven of de regie en het toezicht op de cliënt overnemen. Er is individuele begeleiding en begeleiding in groepsverband. In dat laatste geval is sprake van dagbesteding. Een bijzondere vorm van begeleiding is het kortdurend verblijf. Dat gaat om logeervoorzieningen in een instelling voor maximaal drie etmalen per week, als de zorg voor iemand noodzakelijkerwijs gepaard gaat met permanent toezicht. Het Zorgkantoor Zuid- en Midden-Kennemerland koopt de AWBZ-zorg in.

Om toegang te krijgen tot AWBZ-zorg heeft een cliënt een indicatie van het CIZ nodig. Jeugdigen met psychiatrische problemen hebben een indicatie van Bureau Jeugdzorg nodig. Mensen die op dit moment AWBZ-begeleiding krijgen, hebben een somatische aandoening, psychogeriatrische problemen, een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke beperking of psychiatrische problemen. Vooral tussen mensen met een verstandelijke beperking of psychiatrische problemen zitten jeugdigen van 0 tot en met 17 jaar. In onderstaande tabel een overzicht van de burgers die in oktober 2011 gebruikmaakten van begeleiding en kortdurend verblijf.

Tabel 1. Gebruik extramurale AWBZ-begeleiding en kortdurend verblijf door Haarlemmers

	Totaal extramurale begeleiding	Begeleiding individueel	Begeleiding groep	Kortdurend verblijf
Somatisch 0-64 jaar	80	50	35	5
Somatisch 65-74 jaar	46	20	28	3
Somatisch 75 jaar en ouder	127	68	66	0
Psychogeriatrisch 65 jaar en ouder	159	75	111	1
Psychogeriatrisch onder 65 jaar	7	5	7	1
Psychiatrisch 0-17 jaar	76	63	60	28
Psychiatrisch 18 jaar en ouder	477	284	269	4
Verstandelijk beperkt 0-17 jaar	148	102	100	67
Verstandelijk beperkt 18 jaar en ouder	328	287	87	17
Zintuiglijk beperkt	28	23	13	3
Lichamelijk beperkt	141	73	90	16
Totaal	1617	1050	866	145

Bron: Zorgkantoor Kennemerland. Het gaat om meldingen aanvang zorg. In de praktijk is de werkelijk geleverde zorg lager. Bovendien zijn cliënten die zorg in natura en een persoonsgebonden budget hebben dubbel geteld.

Op dit moment levert een breed scala aan aanbieders extramurale AWBZ-begeleiding. Voor Zuid- en Midden-Kennemerland zijn dat er bijna veertig. Met een deel van hen werkt de gemeente al wel samen – soms ook als opdrachtgever – maar met veel aanbieders hebben we nog geen relatie. Naast aanbieders die het Zorgkantoor heeft gecontracteerd, zijn er verschillende aanbieders die uitsluitend AWBZ-begeleiding leveren aan mensen met een PGB.

2.1 Decentralisatie Wet werken naar vermogen

Er komt één regeling voor de onderkant van de arbeidsmarkt: de Wet werken naar vermogen (WWNV). Deze nieuwe wet gaat op 1 januari 2013 in en hervormt de Wet werk en bijstand (Wwb), de Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten (Wajong) en de Wet sociale werkvoorziening (Wsw). Doel van de nieuwe, bredere wet: iedereen werkt naar zijn of haar mogelijkheden, bij voorkeur bij een reguliere werkgever. Sinds 1 januari 2012 is de Wwb al drastisch gewijzigd, waardoor de nadruk meer ligt op de eigen verantwoordelijkheid. Jongeren hebben alleen recht op bijstand als zij een startkwalificatie hebben. Er is een

wachttijd van vier weken en daarnaast is er door de huishoudinkomenstoets nog maar recht op één uitkering per huishouden.

Met de invoering van de WWNV wordt de gemeente, behalve voor de mensen die onder de Wwb en Wsw vallen, ook verantwoordelijk voor jonggehandicapten die nog kunnen werken². Er komt één participatiebudget waaruit de re-integratieactiviteiten voor mensen uit de Wwb, de Wajong en de oude Wsw worden betaald. Op deze wet zijn tegelijkertijd bezuinigingsmaatregelen van toepassing, waaronder een grote reductie van het participatiebudget. Daardoor moet met minder geld een veel grotere en diverse groep mensen worden bediend. Met de loondispensatie wil het Rijk (reguliere) werkgevers over de brug helpen om mensen met een beperking in dienst te nemen: een werkgever hoeft niet het minimumloon te betalen als een werknemer dat (nog) niet zelfstandig kan verdienen. De gemeente vult het salaris aan tot maximaal het wettelijke minimumloon.

Wsw

Door de Wsw kunnen mensen met een arbeidsbeperking die (begeleid) willen werken, dat doen in een zo normaal mogelijke arbeidsomgeving. Met de invoering van de WWNV worden de indicatiecriteria van de Wsw aangescherpt. Alleen mensen die in een beschutte werkomgeving kunnen werken, krijgen nog een indicatie. Daardoor neemt het aantal mensen dat beschermt werk krijgt, de komende jaren met tweederde af. Zij moeten een plek op de reguliere arbeidsmarkt zien te vinden. Uiteindelijk zijn daardoor veel minder Wsw-plekken nodig. De herstructureringsfaciliteit helpt gemeenten en sw-bedrijven die omslag te maken en verbeteringen door te voeren.

Wwb

De Wwb is bedoeld voor burgers die (tijdelijk) niet zelf kunnen voorzien in de noodzakelijke kosten van het bestaan. Onderdeel van de Wwb is de bijzondere bijstand, ook wel het minimabeleid genoemd. Met de invoering van de WWNV verandert dat niet. Soms gaat het om een eenmalige jaarlijkse uitkering aan chronisch zieken, gehandicapten of ouderen. Er zijn ook mensen die een langdurigheidstoelage krijgen omdat zij langer dan drie jaar op een minimumuitkering of een inkomen tot 110 procent van het minimumloon zijn aangewezen. De grootste groep mensen ontvangt bijzondere bijstand vanwege persoonlijke omstandigheden, bijvoorbeeld omdat ze medische kosten hebben. Bijzondere bijstand wordt verleend naar draagkracht en er geldt een vermogensgrens.

Wajong

Op dit moment is het UWV verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wajong. Als de Wajong opgaat in de WWNV gaat die verantwoordelijkheid voor een deel over naar de gemeente. Het UWV houdt de verantwoordelijkheid voor mensen die niet kunnen werken – de grootste groep. Jongeren die dit jaar, 2012, instromen bij het UWV en wel kunnen werken, vallen vanaf 1 januari 2014 onder verantwoordelijkheid van

.....
² Tot 1 januari 2013 is het UWV (nog) verantwoordelijk voor deze doelgroep.

de gemeente. Jongeren die zich vanaf 2013 melden en niet kunnen werken, blijven instromen in de Wajong, kunnen ze wel werken dan vallen ze onder de WWNV. Maar veel jongeren komen waarschijnlijk niet in aanmerking voor een WWNV-uitkering omdat zij nog thuis wonen en hun ouders een inkomen hebben. Door de huishoudinkomenstoets hebben zij geen recht op bijstand.

2.2. Planning

De planning van de behandeling door de Tweede Kamer over het wetsontwerp Wet werken naar vermogen is op dit moment hoogst onzeker. Het is waarschijnlijk dat dit wetontwerp controversieel wordt verklaard.

2.3. Doelgroepen

In januari dit jaar ontvingen zo'n drieduizend Haarlemmers een uitkering vanuit de Wwb. Ongeveer 750 mensen maken gebruik van de Wsw, in Haarlem uitgevoerd door Paswerk. Op dit moment krijgen ongeveer 1800 jongeren in Haarlem een Wajong-uitkering. Alleen jongeren die na 1 januari van dit jaar een Wajong-uitkering aanvragen en kunnen werken, vallen onder verantwoordelijkheid van de gemeente. Door de huishoudinkomenstoets komen de meeste van hen mogelijk niet in aanmerking voor een WWNV-uitkering.

De doelgroepen die (gedeeltelijk) de gevolgen merken van de WWNV

2.4 Andere decentralisaties

Met de invoering van de WWNV wordt de gemeente, behalve voor de mensen die onder de Wwb en Wsw vallen, ook verantwoordelijk voor jonggehandicapten die nog kunnen werken³. De gemeente probeert daar een relatie te leggen met de transitie jeugdzorg, AWBZ en passend onderwijs. Bovendien is er een relatie tussen de WWNV en de AWBZ, omdat de meeste mensen die onder de Wajong-regeling vallen een AWBZ-indicatie voor begeleiding hebben. Verder verwachten we een relatie tussen de sociale werkplaats en het aantal nieuwe mensen dat een beroep doet op de AWBZ. Het kan zijn dat dat elkaar overlapt of dat mensen met loondispensatie aan het werk kunnen. Tot slot blijkt uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau dat ouder- en gezinskenmerken, zoals het ontvangen van een uitkering, sterk samenhangen met het gebruik van jeugdzorg.

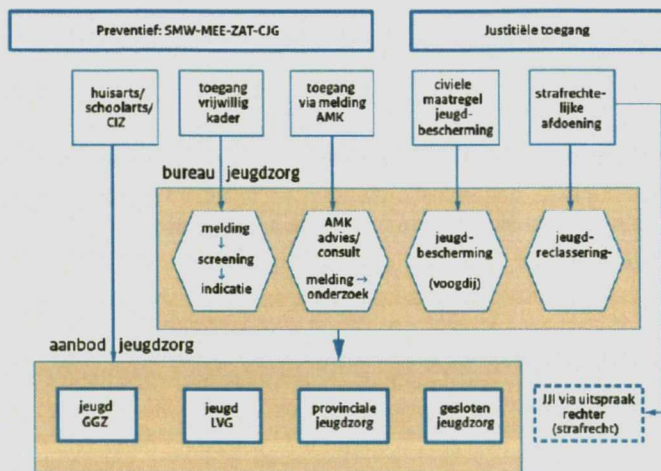
Jeugdzorg

Op dit moment zijn de verantwoordelijkheden in de jeugdzorg verdeeld tussen het Rijk, de provincies en gemeenten. De wettelijke grondslag van de jeugdzorg ligt in de Wet op de jeugdzorg en deels in de AWBZ en de Zorgverzekeringswet. Het kabinet wil een stelselwijziging doorvoeren waarin gemeenten verantwoordelijk worden voor de zorg voor jeugd en de financiering van die zorg. Er komt één wettelijke grondslag: de Wet zorg voor jeugd. Daarmee hoopt het Rijk inhoudelijke en organisatorische veranderingen in de jeugdzorg tot stand te brengen. Daarnaast wil het Rijk door de 'hulp dichtbij' eerder en sneller in te zetten de stijgende vraag naar gespecialiseerde zorg terugdringen.

De gemeente wordt verantwoordelijk voor toegangstaken Bureau Jeugdzorg en Advies- en Meldpunt Kindermishandeling, jeugdbescherming en jeugdreclassering, jeugd- en opvoedhulp, jeugdzorgplus, Jeugd Geestelijke Gezondheidszorg (j-GGZ) en de zorg voor Jeugd Licht Verstandelijk Beperkten (j-LVB). Er komt één financiering en een nieuw wettelijk kader voor al deze vormen van ondersteuning en hulp aan kinderen en hun opvoeders. In de nieuwe Wet zorg voor jeugd wordt vastgelegd dat gemeenten moeten zorgen voor een herkenbare en laagdrempelige plek waar basisfuncties van ondersteuning en zorg worden aangeboden. In het regeerakkoord staat daarnaast dat de Centra voor Jeugd en Gezin (CJG) als loket kunnen dienen voor de over te hevelen taken. Haarlem heeft de laatste jaren al flink ingezet op vormgeving van vijf CJG's en ontwikkelt dat de komende jaren.

.....
³ Tot 1 januari 2013 is het UWV (nog) verantwoordelijk voor deze doelgroep.

Stelsel van de jeugdzorg

De basis is het preventieve aanbod op gebied van gezondheidszorg, opvoed- en opgroeiondersteuning voor alle ouders en kinderen. De toegang tot de specialistische hulp is geregeld via indicatiestelling door Bureau Jeugdzorg (provinciale jeugdzorg, jeugd-GGZ en jeugdbescherming en jeugdreclassering). Daarnaast via het Centrum Indiciestelling Zorg (CIZ) voor de jeugd-GGZ langdurig verblijf en de jeugd-LVB. Tot slot kunnen ook de huisarts en de jeugdarts indiceren voor de jeugd-GGZ.

Afkortingen

- SMW: School Maatschappelijk Werk
- MEE: Vereniging voor Ondersteuning bij Leven met een Beperking
- ZAT: Zorg- en Adviesteam
- CJG: Centra voor Jeugd en Gezin
- AMK: Advies- en Meldpunt Kindermishandeling
- JJI : Justitiële Jeugdinrichtingen

Als het gaat om regionale samenwerking binnen de jeugdzorg bepaalt de gemeente in eerste instantie op welke schaalgrootte zij de uitvoering bovenlokaal organiseert. De afspraken gaan ten minste over de dure gespecialiseerde zorg, over de jeugdbescherming en de jeugdreclassering. De afspraken moeten uiterlijk een jaar voor de inwerkingtreding van de nieuwe wet zijn gemaakt. Wanneer de wet in werking treedt, moeten de afspraken over de bovenlokale uitvoering van taken operationeel zijn. Gebeurt dat niet, dan overlegt het Rijk met de VNG hoe de bovenlokale taken worden uitgevoerd.

Planning

Het wetsvoorstel wordt naar verwachting eind 2012 aangeboden aan de Tweede Kamer. In de loop van 2012 verschijnt het transitieplan, waarin Rijk, VNG en Interprovinciaal Overleg (IPO) de fasering van de stelselwijziging vastleggen. Partijen streven ernaar de wet uiterlijk 1 januari 2014 in het Staatsblad te publiceren, waarna de wet per 1 januari 2015 in werking kan treden.

Haarlemse cliënten Bureau Jeugdzorg per werksoort

Werksoorten	Vierde kwartaal 2010 – derde kwartaal 2011
AWBZ	59
Jeugdhulpverlening	287
Jeugdbescherming	250
Jeugdreclassering	121
Onderzoeken AMK	457

Indicaties	Vierde kwartaal 2010 – derde kwartaal 2011
Pleegzorg	75
Gesloten jeugdzorg	10
Residentiële zorg	120
Ambulante zorg	80
Onbekend	4

In 2009 maakten 2489 jeugdigen tot en met 22 jaar gebruik van jeugd-GGZ

- Eerstelijns psychologische zorg 589
- Een DBC zonder verblijf 1.885
- Een DBC met verblijf 106

(bron: VNG)

Ongeveer tweehonderd kinderen hebben hulp of ondersteuning nodig in verband met een licht verstandelijke beperking.

Relaties met andere decentralisaties

Bij slechts 30 procent van de jeugdzorggebruikers is sprake van een enkelvoudige jeugdzorgvraag. Heel vaak gaan jeugdzorgvragen gepaard met GGZ- of LVB-problematiek, bij de kinderen of de ouders. Uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau blijkt dat het gebruik van jeugdzorg relatief sterk samenhangt met ouder- en gezinskenmerken, zoals een uitkering, aanraking met de politie en de samenstelling van het gezin. Daarnaast is er specifieke samenhang met de doelgroep kinderen met psychiatrische grondslag (AWBZ) en de Wajong-doelgroep in de Wet werken naar vermogen. Tot slot is er een relatie met het passend onderwijs, afstemming is noodzakelijk tussen scholen die leerlingen zelf ondersteunen en ondersteuning van instellingen die de gemeente aanstuurt en financiert.

Over de ondersteuningsplannen van de samenwerkingsverbanden moet op overeenstemming gericht overleg met gemeenten worden gevoerd.

Stelselwijziging passend onderwijs

In het nieuwe stelsel krijgen scholen een zorgplicht: wanneer ouders hun kind bij school aanmelden, moet de school het kind een zo goed mogelijke plek bieden. Lukt dat niet, dan moet de school het kind binnen het samenwerkingsverband een zo goed mogelijke plek op een andere school bieden. Dat hoeven ouders dus niet zelf te doen. Om aan die plicht te kunnen voldoen, werken scholen samen en wordt lichte (speciaal basisonderwijs) en zware (speciaal onderwijs) onderwijszorg onder één verantwoordelijkheid gebracht om de bureaucratie te verminderen en leerlingen meer maatwerk te bieden.

Op dit moment zijn er 235 samenwerkingverbanden voor primair onderwijs in Nederland. Dit worden 75 regionaal vastgestelde samenwerkingsregio's waarin scholen met zorg- en marktpartijen en gemeenten moeten samenwerken. Voor het voortgezet onderwijs worden 76 van dergelijke regio's vastgesteld. Voor Haarlem blijven de regio's gelijk. Voor het primair onderwijs beslaat het samenwerkingsverband Zuid-Kennemerland. Het voortgezet onderwijs werkt samen in Zuid-Kennemerland inclusief Velsen.

De rol van de gemeente wordt prominenter, scholen en gemeenten moeten zaken bespreken zoals preventie, zorg en doorstroming naar arbeid. De taakverdeling en bevoegdheden in deze overleggen zijn nog niet duidelijk afgebakend. Dat biedt een grotere beleidsvrijheid, maar kan ook tot onduidelijkheid leiden.

Met deze stelselwijziging gaat een bezuiniging van 300 miljoen euro gepaard. In combinatie met de strengere selectie aan de poort van het speciaal onderwijs zal dat leiden tot grotere klassen met meer kinderen met een zorgvraag. Het is dus zaak om een en ander optimaal te integreren met de verantwoordelijkheden die de gemeente krijgt door de transitie jeugdzorg. Zorgvragen die in de klas worden gesignaleerd, moeten soepel bij de juiste hulpverlener terechtkomen.

Daarnaast biedt de stelselwijziging een grote kans om uitstroom naar beschermt werk en uitkering te voorkomen. Op dit moment benaderen scholen voor speciaal onderwijs vaak zelf de arbeidsmarkt voor leerlingen met een arbeidshandicap. Intensieve samenwerking met de re-integratieorganisatie van de gemeente, borgstellingen en loondispensatie vergroten de kans op succes: een grotere arbeidsparticipatie van jonggehandicapten en minder instroom in beschutte werkvormen. Bovendien wordt er minder dubbel werk gedaan, wat financieel en maatschappelijk winst oplevert.

De oorspronkelijk planning⁴ was:

- Voorjaar 2012: behandeling wetswijzigingen passend onderwijs in de Tweede en Eerste Kamer
- 1 augustus 2012: Wet passend onderwijs treedt in werking
- 1 november 2012: samenwerkingsverbanden hebben rechtspersoon ingericht
- 1 mei 2013: samenwerkingsverbanden hebben ondersteuningsplan vastgesteld en naar de inspectie van het onderwijs gestuurd. Deze plannen moeten in een op overeenstemming gericht overleg met de gemeenten tot stand zijn gekomen
- 1 augustus 2013: geplande datum gefaseerde invoering nieuwe plannen passend onderwijs

Doelgroepen

Binnen het speciale onderwijs kunnen grofweg twee doelgroepen worden onderscheiden:

- Jongeren (4-22 jaar) met een (dreigende) onderwijsachterstand
- Jongeren (4-22 jaar) die zonder startkwalificatie uitstromen door handicap, ziekte of een pedagogisch onveilige omgeving

In het schooljaar 2009-2010 zaten in Haarlem 757 kinderen in het speciaal basisonderwijs en 171 kinderen in het speciaal voortgezet onderwijs.

Andere decentralisaties

De stelselwijziging in het passend onderwijs heeft relaties met de decentralisaties. Zoals de WWNV en jonggehandicapten die vallen onder de Wajong-regeling of werknemers van een sociale werkplaats. Bovendien heeft de stelselwijziging in het passend onderwijs een sterke relatie met de (preventieve) jeugdzorg.

.....
⁴ Op dit moment zijn de gevolgen door de val van het kabinet nog onduidelijk

Bijlage C Resultaten van participatie en inspraak

Aan de nota 'Samen voor elkaar' ging een uitgebreid participatietraject vooraf. Het gaat tenslotte om belangrijke ontwikkelingen binnen het sociaal domein, en de gevolgen voor de burger en zo'n tweehonderd organisaties zijn groot. Tijdens het traject werden sociale media ingezet en er waren workshops en discussiebijeenkomsten zodat iedereen die wilde kon meepraten.

Praktijkwerkplaatsen

De praktijkwerkplaatsen uit Hof 2.0 moeten antwoord geven op belangrijke vragen.

- Hoe zorgen we dat steeds meer Haarlemmers het vanzelfsprekend vinden om zich in te zetten voor andere Haarlemmers, als mantelzorger of door ze te begeleiden in hun eigen netwerk?
- Hoe organiseren we de informatievoorziening waardoor burgers makkelijk in één keer antwoord krijgen op hun vragen?
- Hoe zorgen we dat burgers weer zelf verantwoordelijk zijn voor hun eigen leven, hoe geven we ze de regie terug?
- Hoe zorgen we dat mensen snel hulp krijgen om ernstiger problemen te voorkomen?

In de praktijkwerkplaatsen is gediscussieerd met partners in de stad, zij hebben een inbreng gehad in de ontwikkelopgave op de verschillende terreinen.

Sociale tafels

Op 6 maart discussieerden bijna honderd partners met elkaar tijdens sociale tafels: instellingen voor zorg en welzijn, corporaties, vertegenwoordigers van belangenorganisaties en collega's uit de andere gemeenten in Zuid-Kennemerland. Een greep uit de conclusies en aanbevelingen:

- Zelfredzaamheid is een vanzelfsprekend uitgangspunt, maar Haarlemmers zullen daar nog flink aan moeten wennen. Jarenlang nam de overheid hen bij de hand, dus zal de overheid nu zelf het goede voorbeeld moeten geven.
- Door een betere samenwerking, een bundeling van krachten en duidelijke afspraken over de regie kunnen problemen snel worden aangepakt en lopen die niet uit de hand.
- Ook bij langdurig of permanent regieverlies staat de Haarlemmer centraal en ligt de nadruk op zijn eigen netwerk en zijn eigen mogelijkheden.

Uit de tijdens werd duidelijk dat de partners en de gemeente met dezelfde vraagstukken worstelen en dat we het vaak eens zijn over wat slimmer en effectiever kan. Ook onze partners in de stad zoeken naar systeeminnovaties die antwoord geven op de vragen en knelpunten van deze tijd.

De discussies vormden een belangrijke bron van kennis, ervaring en inspiratie voor de nota 'Samen voor elkaar'. De manier waarop we die hebben verwerkt, legden we in een vervolgbijeenkomst op 10 april voor aan onze partners.

Raadsmarkt

Op 8 maart organiseerde de gemeenteraad een raadsmarkt. In workshops debatteerden de partners uitgebreid over stellingen die zij hadden voorbereid.

Sociale tafels, deel 2

Op 11 april spraken gemeente, partners, collega's uit de regiogemeenten en vertegenwoordigers van belangenorganisaties opnieuw over de transitie van het sociaal domein. Zo'n 75 deelnemers verspreidden zich die middag over zes discussiegroepen door de stad. De locaties waren aangeboden door de partners. De groepen werden ingedeeld naar het vakgebied van de deelnemers: vrijwilligerswerk en belangenorganisaties, inkomen en werkgelegenheid, jeugdzaken en onderwijs, en wonen, welzijn en zorg. Zij bespraken ideeën om de nota 'Samen voor elkaar' aan te scherpen. Herkenden zij zich in de ontwikkeling die de nota schetst? Hoe zagen zij de acht patronen voor verandering en de voorwaarden om die te bereiken? Welke bijdrage konden zij vanuit hun organisatie leveren voor een snelle verandering en wat hadden zij daarvoor nodig van de gemeente of de overheid?

De conclusie was dat de gemeente op de goede weg is met de nota. Wel noemden ze onderwerpen die aanvulling en uitwerking vereisen. Daarop is de nota inmiddels zo veel mogelijk aangepast. Andere opmerkingen komen in het vervolgtraject aan de orde.

Scholieren over actief burgerschap

Op 22 maart bespraken vmbo-t leerlingen van de Bloemendaalse Hartenlustmavo stellingen over burgerschap. En op 4 april kregen leerlingen uit 5 vwo van het Eerste Christelijk Lyceum in Haarlem de stellingen voorgelegd. Hoe kijken zij aan tegen actief burgerschap en tegen hulp aan burgers? Wanneer voelen zij zich aangesproken?

Het viel op dat jongeren hun mening goed kunnen verwoorden, ze zijn bereid hun eigen standpunt te verdedigen, ook als ze daarin soms alleen staan.

Samenvatting

- Veel jongeren houden aan hun maatschappelijke stage – mensen helpen – een goed gevoel over.
- Veel van hen zouden vaker vrijwilligerswerk willen doen. Het zou helpen als zij maatschappelijke activiteiten of stages onder schooltijd konden doen. Daar kunnen ze dan ook voor worden beloond met studiepunten of vrijstellingen.
- Niet alle jongeren weten hoe zij vrijwilligerswerk kunnen doen of bijdragen kunnen leveren aan maatschappelijke activiteiten. Open dagen of websites kunnen helpen om jongeren te laten kennismaken met de mogelijkheden.
- Een aantal jongeren zet zich maatschappelijk in, maar de meeste concentreren zich in deze fase van hun leven op school en sport.
- Willen jongeren iets doen voor iemand anders, dan is het cruciaal dat ze diegene kennen. Iedereen doet wel iets voor oma en opa, wil wel iets doen voor een buurman, maar jongeren denken niet uit zichzelf aan mogelijkheden om zich in te zetten voor leeftijdsgenoten die het iets minder goed hebben.
- Jongeren hebben het druk met school, sport en vrienden. Ze willen zich best inzetten voor anderen, maar erkennen eerlijk dat dit waarschijnlijk niet in de agenda past. Ze voelen niet veel voor een structurele vrijwilligerstaak, maar willen incidenteel wel iets voor anderen doen. Ze weten alleen niet waar ze zo iemand kunnen vinden. Een BUUV-achtige voorziening, vraagbaak of app spreekt hen wel aan.
- Jongeren zijn zich goed bewust van de verantwoordelijkheid die vrijwilligerswerk van hen vraagt en geven aan dat ze die verantwoordelijkheid niet willen en kunnen dragen. Zolang het vrijblijvend is en niet verplichtend, zijn jongeren bereid iets voor anderen te doen. Een keer boodschappen doen voor iemand is prima; zwemmen met een gehandicapte leeftijdsgenoot niet.
- Jongeren kijken genuanceerd naar hulp die we moeten geven. Zo vinden de meeste jongeren dat je op zoek moet naar oorzaken van een verslaving en dat je daar iemand bij moet blijven helpen, ook al leidt dat niet tot directe resultaten. Maar mensen die een uitkering krijgen en betaald of via vrijwilligerswerk kunnen werken, moeten dat ook doen. Wil iemand dat niet, dan moet de uitkering worden gekort.
- De jongeren waardeerden het zeer dat hun mening werd gevraagd. Ze gaven aan dat ze eigenlijk nooit over het thema hadden nagedacht, maar dat intussen wel doen.

Afspraken met de Participatieraden

- De Participatieraden kregen eind april twee conceptnota's, namelijk de concept-kaderstellende nota samen voor elkaar en het concept-uitvoeringsprogramma 2012, zodat ze zich konden voorbereiden op het bestuurlijk overleg van 22 mei met de wethouders Nieuwenburg en Van den Hoek.
- Na besluitvorming in het college op 8 mei ontvangen de Raden de vastgestelde nota's.
- Op basis van de conceptnota's kunnen de Raden de eerste adviezen formuleren. Die worden op 23 mei besproken.
- De formele adviezen worden aangeboden tussen 1 en 5 juni.
- Deze adviezen voorzien we van een ambtelijke reactie en bieden we met de nota's aan de raadsleden aan.

Bijlage D Sociale profielen en stapelings-effecten

Sociale profielen in de stad

Het sociale profiel van wijken en buurten verschilt en hangt af van de leeftijdsopbouw in een wijk, de huishoudvormen, de hoogte van de inkomens en het percentage sociale huurwoningen.

Risicokenmerken uit het Omnibusonderzoek van 2010:

- hinder van jongeren
- de veiligheid in de buurt
- de ontwikkeling van de buurt
- het aantal burgers dat zich beperkt voelt in de dagelijkse bezigheden

Conclusies:

- De binnenstad herbergt relatief veel huishoudens rond het sociaal minimum, vooral in buurten in Haarlem-Oost (Van Zeggelenbuurt, Slachthuisbuurt, Parkwijk, Waarderpolder), Rozenprieel, Delftwijk en Boerhaavewijk en Meerwijk, beide in Schalkwijk.
- Boerhaavewijk en Meerwijk springen er verder uit wat betreft jonge eenoudergezinnen. Ook in de Slachthuisbuurt en Parkwijk in Haarlem-Oost en de Indischebuurt-Noord wonen veel jonge eenoudergezinnen.
- De sociale huurwoningen staan vooral in de Slachthuisbuurt en Parkwijk, Delftwijk en in Schalkwijk met uitzondering van Molenwijk. Ook de Patrimoniumbuurt heeft veel sociale huurwoningen. Hier wonen bovendien veel zelfstandige ouderen van 75 jaar en ouder. Ook in Oosterduin, Europawijk, Spaarndam-West, Delftwijk, Overdelft, Sinnevelt en Parkwijk wonen relatief veel 75-plussers.

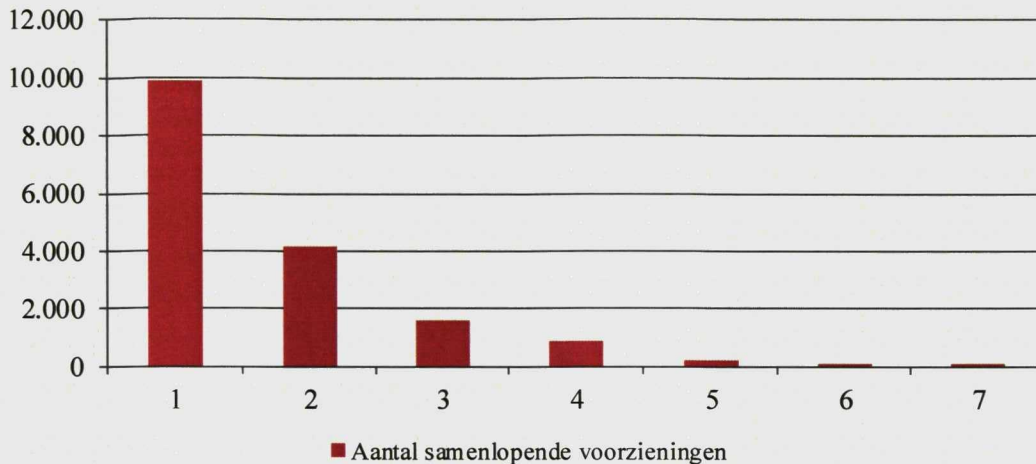
Voorzieningen en stapeling

Om uitspraken te kunnen doen over stapeling en gebruik van voorzieningen zijn gegevens nodig per huishouden. Die zijn op dit moment nog niet compleet. Informatie van het UWV (uitkeringen), het Zorgkantoor (AWBZ-begeleiding), de belastingdienst en de jeugdzorg zijn nog niet beschikbaar of niet compleet. Analyse van het gebruik van uitkeringen, regelingen en voorzieningen laat zien hoe groot de kwetsbare groepen in Haarlem zijn. Als het huishoudbestand compleet is, kunnen we de spreiding van risicogroepen en het gebruik van regelingen volgen en lokaliseren in de stad.

**Het aantal huishoudens dat gebruikmaakt van voorzieningen en regelingen.
Bij de AWBZ-begeleiding gaat het om personen.**

Voorzieningen of kenmerk	Aantal huishoudens
Nww	3.509
Wwb	2.436
Wij	235
Bijzondere bijstand	2.690
HaarlemPas	4.490
Inburgering	1.314
Wet kinderopvang	57
Rugzak	228
Schoolverzuim	369
Vsv	631
Lichte huishoudelijke hulp	2.937
Zware huishoudelijke hulp	111
Overig Wmo	7.883
Wsw	679
Schuldhelpverlening	366
Awbz (begeleiding)	1.522

Het aantal huishoudens dat van een of meer voorzieningen¹ gebruikmaakt.

Veelvoorkomende combinaties

- Bij het UVW ingeschreven niet-werkende werkzoekenden. Ruim 40 procent van hen heeft een HaarlemPas. Ruim een kwart heeft ook een bijstandsuitkering.
- Bijna alle mensen met een Wwb-uitkering hebben een HaarlemPas. Iets minder dan de helft heeft ook bijzondere bijstand.
- Van de mensen met bijzondere bijstand heeft 72 procent een HaarlemPas. Van hen maakt 30 procent gebruik van andere Wmo-voorzieningen.
- Veel mensen met een WIJ-regeling hebben ook de HaarlemPas.
- Mensen met een HaarlemPas hebben een laag inkomen en er is dus veel overlap met bijstandsgebruik en Nww.
- Van de inburgeraars maakt ongeveer een kwart gebruik van de HaarlemPas.
- De rugzakregeling komt het vaakst voor in combinatie met andere Wmo-voorzieningen.
- Schooluitval en vroegtijdig schoolverlaten in combinatie met de HaarlemPas voor minima, komt bij 20 procent van de huishoudens voor.

.....

¹ Voorzieningen die zijn meegenomen zijn: Nww, Wwb, WIJ, Bijzondere bijstand, HaarlemPas, Inburgering, Wet Kinderopvang, Rugzak, Schoolverzuim, Vsv, Licht huishoudelijke hulp, Zware huishoudelijke hulp, overig Wmo, Wsw, Schuldhulpverlening

- Bijna 80 procent van de gezinnen met lichte huishoudelijke hulp gebruikt ook andere Wmo-voorzieningen. Ongeveer 10 procent van hen heeft een minimuminkomen en maakt gebruik van bijzondere bijstand en de HaarlemPas, zo'n 20 procent heeft zwaardere huishoudelijke hulp.

Huishoudens met twee of meer regelingen

- Bijna 4200 huishoudens maken gebruik van twee regelingen. Het gaat meestal om de combinatie Wwb en HaarlemPas en lichte huishoudelijke hulp en andere Wmo-voorzieningen.
- De 2722 huishoudens die drie of meer regelingen combineren, bieden meer inzicht in de kwetsbare groepen en gebieden. Deze combinatie komt relatief veel voor bij jongere eenoudergezinnen: ruim 21 procent gebruikt meer dan twee van de gestapelde regelingen of voorzieningen. In 474 huishoudens gaat het vooral om (eenouder-)gezinnen met volwassen kinderen.

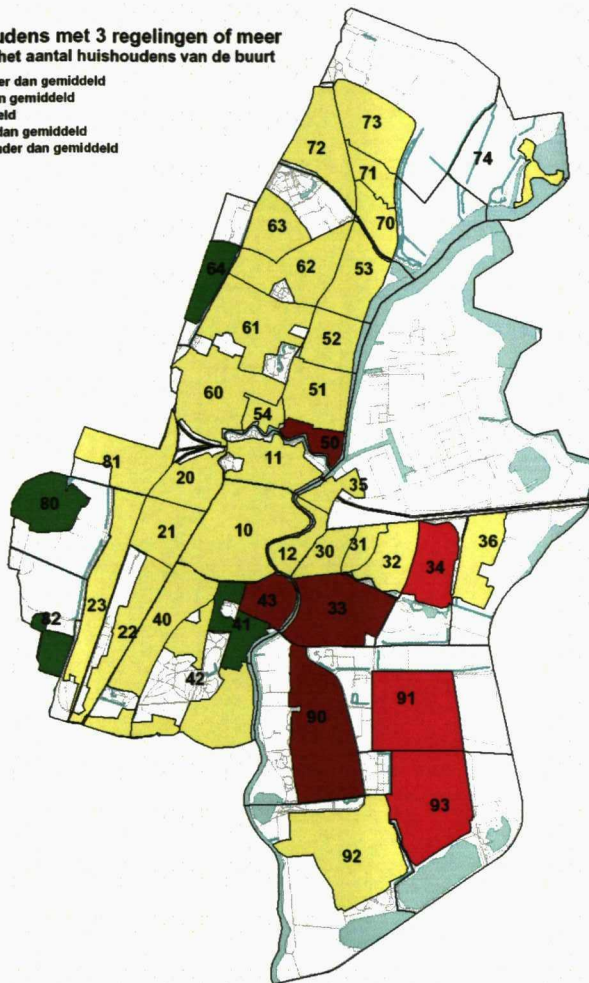
Aantal huishoudens met 3 of meer regelingen

Type huishouden	Aantal	In percentage totaal huishoudens
Paar met kinderen tot 4 jaar	140	2,4%
Paar met kinderen van 4 t/m 12 jaar	248	3,1%
Eenoudergezin tot 40 jaar	265	21,3%
Eenoudergezin 40 jaar en ouder	455	11,5%
Gezin met volwassen kind	474	6,8%
Huishoudens met volwassene van 75 en ouder	187	2,3%
Totaal	2.722	3,7%

Spreiding van de 2722 huishoudens met drie of meer regelingen. Parkwijk, Boerhaavewijk en Meerwijk hebben een bovengemiddeld aandeel.

**Huishoudens met 3 regelingen of meer
in % van het aantal huishoudens van de buurt**

- Veel meer dan gemiddeld
- Meer dan gemiddeld
- Gemiddeld
- Minder dan gemiddeld
- Veel minder dan gemiddeld

Risicovolle combinaties

1. Wet werk en bijstand (Wwb) en bijzondere bijstand (BB)
2. Wwb, BB en schuldhulpverlening
3. Wsw, schoolverzuim en voortijdig schoolverlaters
4. Huishoudens met meer dan één Wwb-uitkering of één Wwb-uitkering en een ander inwonend gezinslid van 18 jaar of ouder. Relevant vanwege de huishoudinkomenstoets bij de invoering van de nieuwe Wwb.

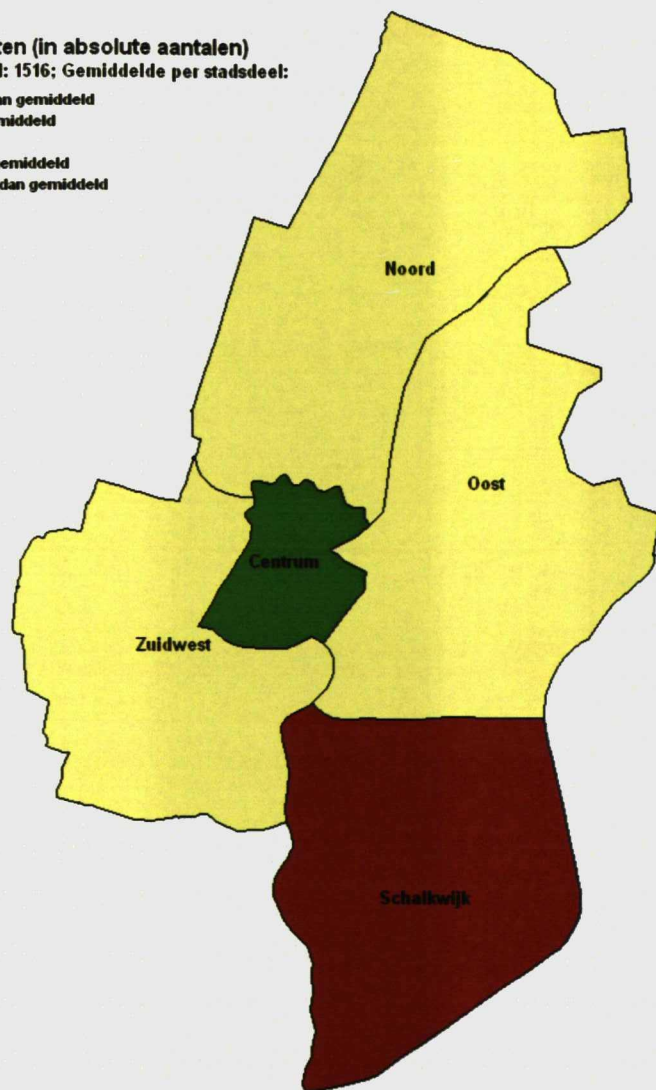
	Paar met kinderen tot 4 jaar	Paar met kinderen van 4 t/m 12 jaar	Eenouder-gezin tot 40 jaar	Eenouder-gezin 40 jaar en ouder	Gezin met volwassen kind	Huishouden met volwassene van 75 en ouder	Totaal huishoudens
Wwb + Bijzondere bijstand	51	104	121	248	168	11	1.133
wwb + Bijzondere bijstand + Schuldhulpverlening	3	4	3	11	4	-	41
Wsw'er met kinderen + vroegtijdige schoolverlaters of schoolverzuim	6	18	4	24	37	-	70
Huishouden met meer dan één Wwb-uitkering of een gezinslid van 18 jaar of ouder	110	173	21	229	341	21	707

Uit deze tabel blijkt dat veel eenoudergezinnen bij risicovolle stapelingen zijn betrokken.

De laatste combinatie is relevant vanwege de inkomenstoets bij de uitvoering van de Wet werk en inkomen: heeft het huishouden behalve bijstand nog een ander inkomen? Waarschijnlijk gaat dat op voor maximaal 707 huishoudens.

AWBZ-cliënten (in absolute aantalen)
Haarlem totaal: 1516; Gemiddelde per stadsdeel:

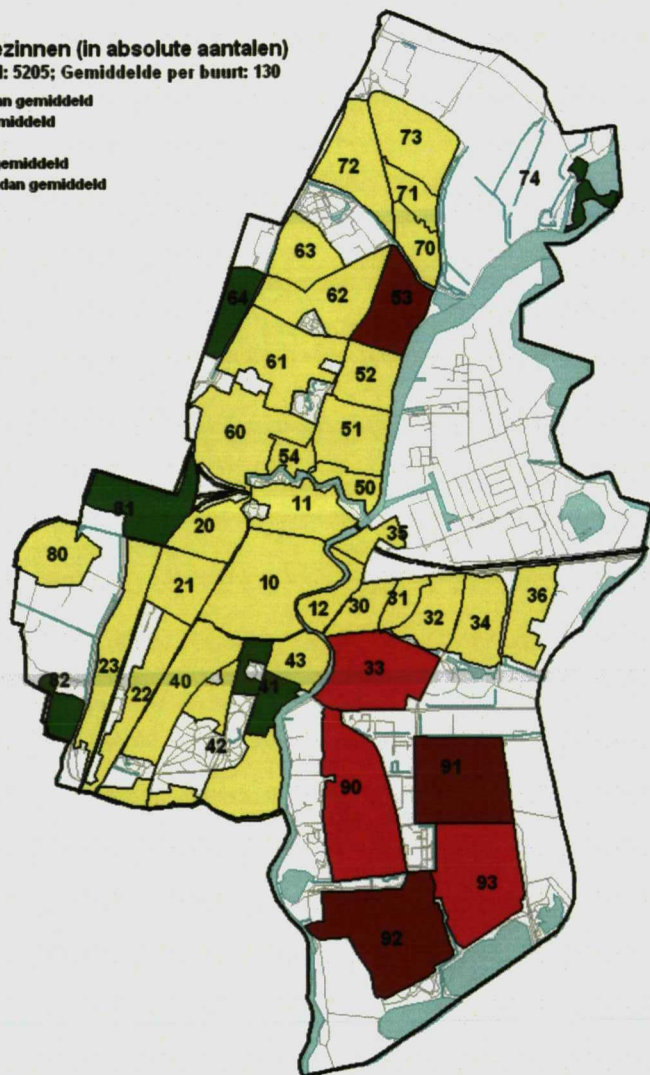
- Veel meer dan gemiddeld
- Meer dan gemiddeld
- Gemiddeld
- Minder dan gemiddeld
- Veel minder dan gemiddeld

Eenoudergezinnen (in absolute aantalen)

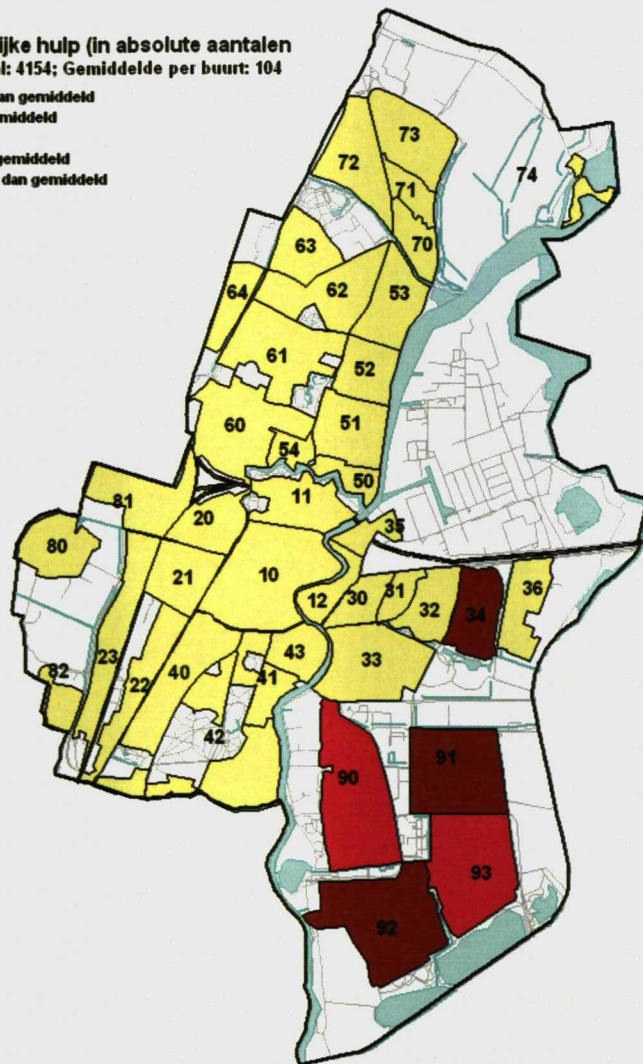
Haarlem totaal: 5205; Gemiddelde per buurt: 130

- Veel meer dan gemiddeld
- Meer dan gemiddeld
- Gemiddeld
- Minder dan gemiddeld
- Veel minder dan gemiddeld

Huishoudelijke hulp (in absolute aantalen)
Haarlem totaal: 4154; Gemiddelde per buurt: 104

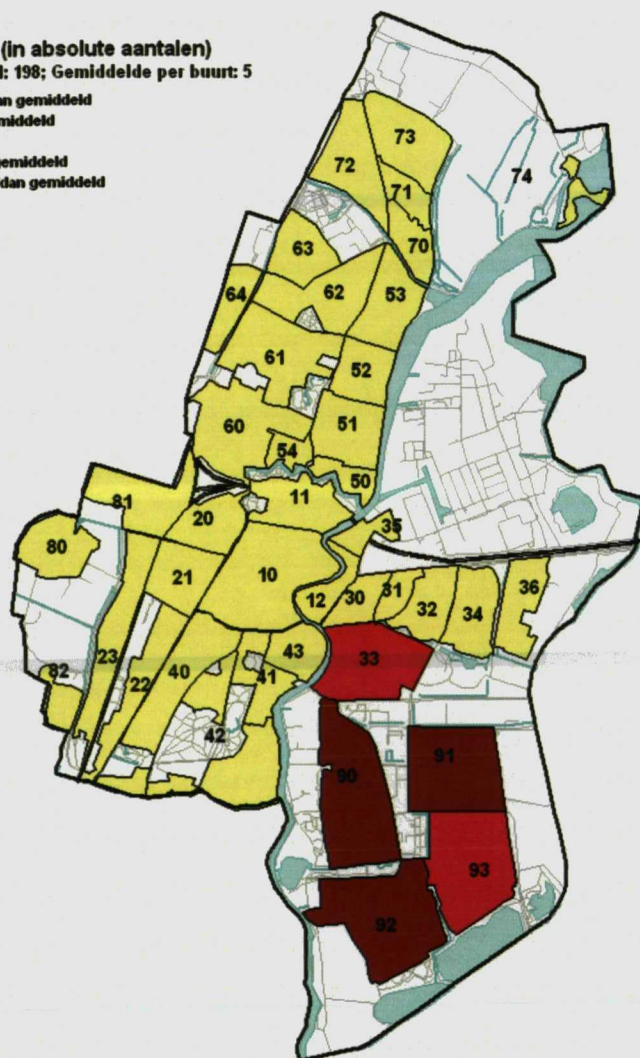
- Veel meer dan gemiddeld
- Meer dan gemiddeld
- Gemiddeld
- Minder dan gemiddeld
- Veel minder dan gemiddeld

Schuldhulp (In absolute aantalen)

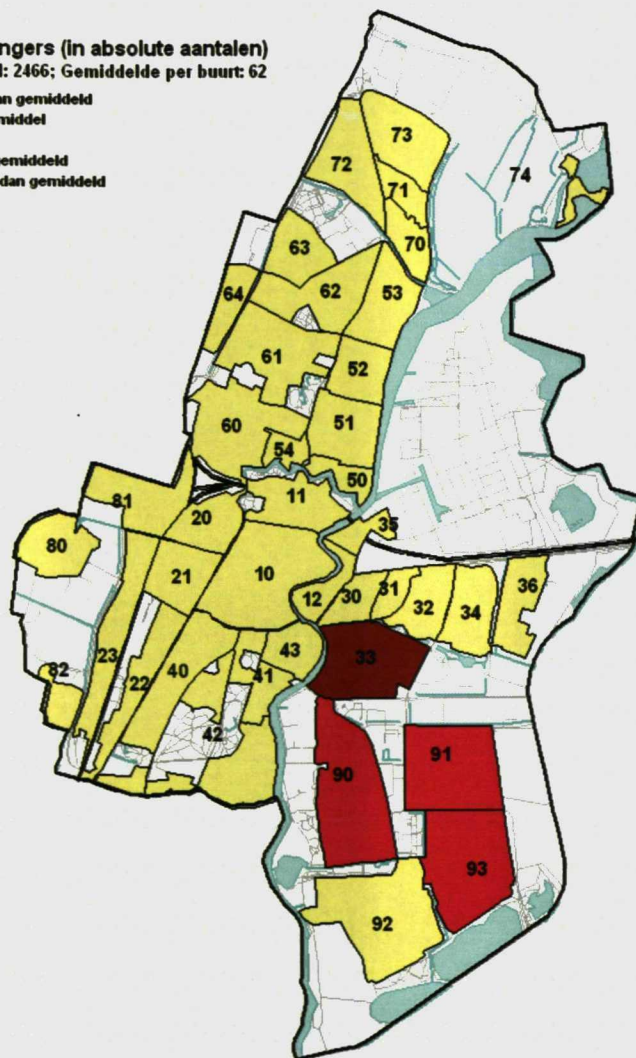
Haarlem totaal: 198; Gemiddelde per buurt: 5

- Veel meer dan gemiddeld
- Meer dan gemiddeld
- Gemiddeld
- Minder dan gemiddeld
- Veel minder dan gemiddeld

WVB-ontvangers (in absolute aantalen)
Haarlem totaal: 2466; Gemiddelde per buurt: 62

- Veel meer dan gemiddeld
- Meer dan gemiddeld
- Gemiddeld
- Minder dan gemiddeld
- Veel minder dan gemiddeld

Bijlage E Financiële analyse

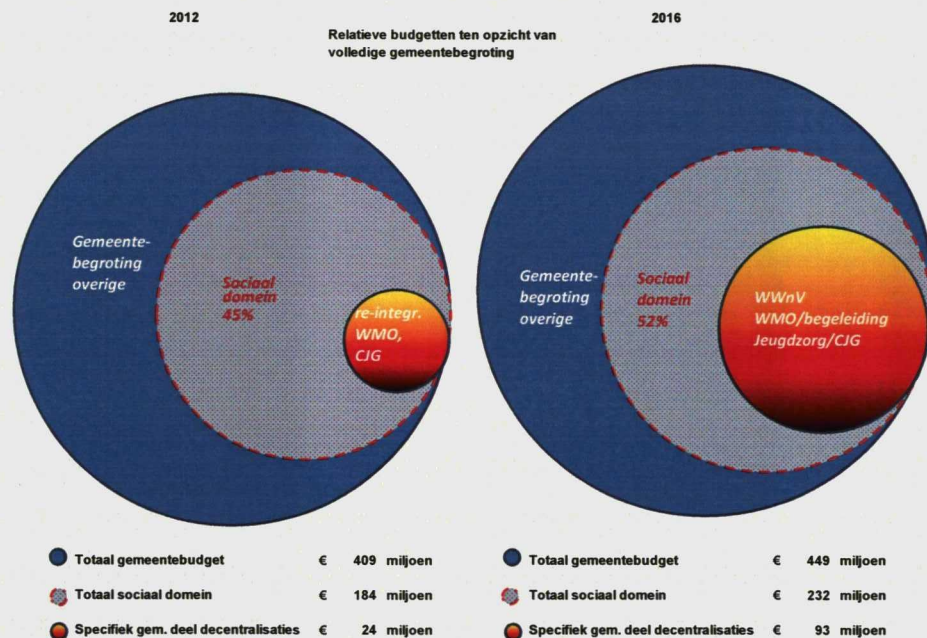
Op dit moment is er rond de decentralisaties nog veel onzeker. De hier geschetste situatie moet beschouwd worden als een zo goed mogelijke schatting.

Definitie van het sociaal domein

Het sociaal domein omvat programma 3 (Welzijn, gezondheid en zorg), 4 (Jeugd, onderwijs en sport) en 7 (Werk en inkomen) van de programmabegroting.

De decentralisaties hebben een grote impact op de gemeentebegroting. De decentralisaties AWBZ en jeugdzorg gaan naar schatting om een bedrag van tussen 50 en 60 miljoen euro. De rijkssubsidie Wsw wordt samengevoegd met het participatiebudget, inclusief een grote korting op de subsidie voor sociale werkvoorziening. Ook de taakstelling van 1,8 miljoen euro uit Hof 2.0 is onderdeel van de ontwikkeling van het sociaal domein. Het totale financiële budget in het sociaal domein wordt naar schatting 232 miljoen euro, waarschijnlijk in 2016. Het aandeel van het sociaal domein in de gemeentebegroting groeit hiermee van 45 procent in 2012 naar 52 procent in 2016.

Ontwikkeling

Samen voor elkaar

nota "Transitie Sociaal Domein"

Globale risico-inventarisatie

Kortingen en bezuinigingen die bij de decentralisaties worden opgelegd, kunnen oplopen tot ruim 10 miljoen euro in 2016.

- WWNV, 4 miljoen euro: verlaging van het re-integratiedeel van het participatiebudget en verlaging van de rijkssubsidie voor sociale werkplaatsen. Dit komt bovenop de verlaging van het re-integratiebudget van de afgelopen jaren.
- AWBZ, 3 miljoen euro: efficiencykorting van 5 procent en een compensatie voor nominale groei die lager is dan de verwachte werkelijke groei.
- Jeugdzorg, 3 miljoen euro efficiencykorting van 10 procent op het naar de gemeente over te hevelen budget.
- Deze bedragen komen bovenop de taakstelling van het sociaal domein tot 2018, waaronder Hof 2.0 (1,8 miljoen euro) en Kans en Kracht (1,3 miljoen euro).
- Hiernaast bestaat een groot risico op frictiekosten:
- De financiële resultaten van gewijzigd beleid worden vaak geleidelijk of na enige tijd zichtbaar. Zo kan een verandering in de Wmo pas na herindicatie worden toegepast. Ook een cultuuromslag kan leiden tot vertraging.
- Bij stelselwijzigingen en organisatorische veranderingen bestaan frictiekosten uit bijvoorbeeld personeelslasten van vertrekkend personeel, huisvestingskosten of afboeken of verkoop van gebouwen. Het herstructureringsfonds voor de sociale werkplaatsen komt aan deze kosten tegemoet. Verder worden onvoldoende middelen verwacht.
- De WWNV is voor loondispensatie afhankelijk van de mate waarin uitkeringsgerechtigden aan het werk kunnen: of en in hoeverre werkgevers de doelgroep aan het werk kunnen krijgen.
- Risico's voor uitbreiding van het gemeentelijke budget en beleidsveld en het risico van de open einde-regelingen staan in paragraaf 11, berekening van gewenste hoogte van de algemene reserve.

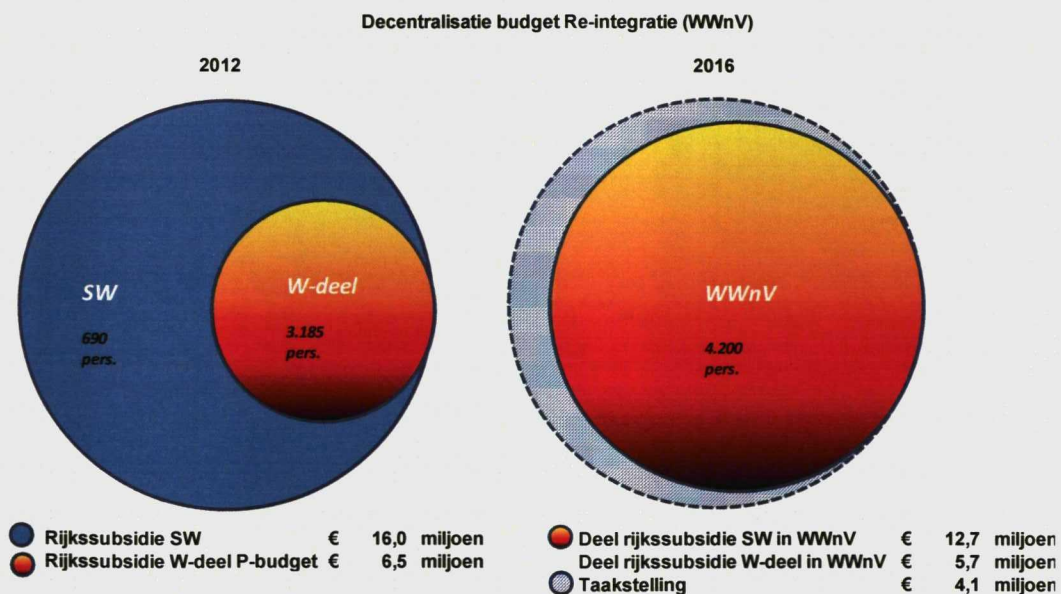
Specificatie per decentralisatie

In onderstaande figuren wordt per decentralisatie een schatting gemaakt van het toekomstige budget en de risico's.

- 2012, blauwe schijf: de totale uitgaven van het beleidsveld die in 2012 nog niet tot het gemeentelijk budget behoren.
- 2012-2016, oranje schijf: het gemeentelijke budget van het betreffende beleidsveld.
- 2016, blauw gearceerde schijf: de totale uitgaven van het beleidsveld in 2012 in relatie tot het budget 2016, de taakstelling.

WWNV

Onderstaand figuur geeft ook de financiële situatie van 2016 van de WWNV ten opzichte van het huidige budget SW en Wwb, W-deel. Hieruit blijkt dat de omzetting gepaard gaat met een taakstelling van 4,1 miljoen.

Samen voor elkaar

nota "Transitie Sociaal Domein"

Vanaf 2013 worden de aparte financieringsstromen voor het W-deel van het participatiebudget (Wwb) en de subsidie Wsw samengevat in één regeling, de WWNV. Hieruit moeten alle kosten worden gefinancierd voor de werkvoorziening van mensen met een SW-indicatie en voor re-integratie van werknemers. Bovendien wordt de doelgroep vanaf 2012 uitgebreid met gedeeltelijk arbeidsgeschikte jonggehandicapten, voorheen Wajong, en daalt de totale subsidie. Zo wordt de rijkssubsidie voor sociale werkvoorziening sterk afgebouwd en wordt de gemeente gekort op het W-deel. Bij elkaar betekent dat een vergrote opgave en een taakstelling van 4,1 miljoen euro. Daarnaast krijgt de gemeente er extra mensen bij die voorheen terecht konden bij de Wajong. Voor hun stelt het Rijk extra re-integratiemiddelen beschikbaar.

De prognose van het ministerie voor de rijksbijdragen tot en met 2016

Indicatie rijksbudget WWnV	2012	2013	2014	2015	2016
SZW-bijdrage Wsw/ beschutte arbeid	18.103.321	17.000.272	15.151.845	14.184.202	13.835.421
SZW-bijdrage re-integratie	5.287.134	5.565.587	5.564.489	5.806.040	6.040.331
BZK-bijdrage inburgering	1.691.712	350.000	0	0	0
OCW-bijdrage educatie	982.609	469.040	496.040	496.040	496.040
Totaal Participatiebudget	26.064.776	23.384.899	21.185.374	20.459.282	20.362.797

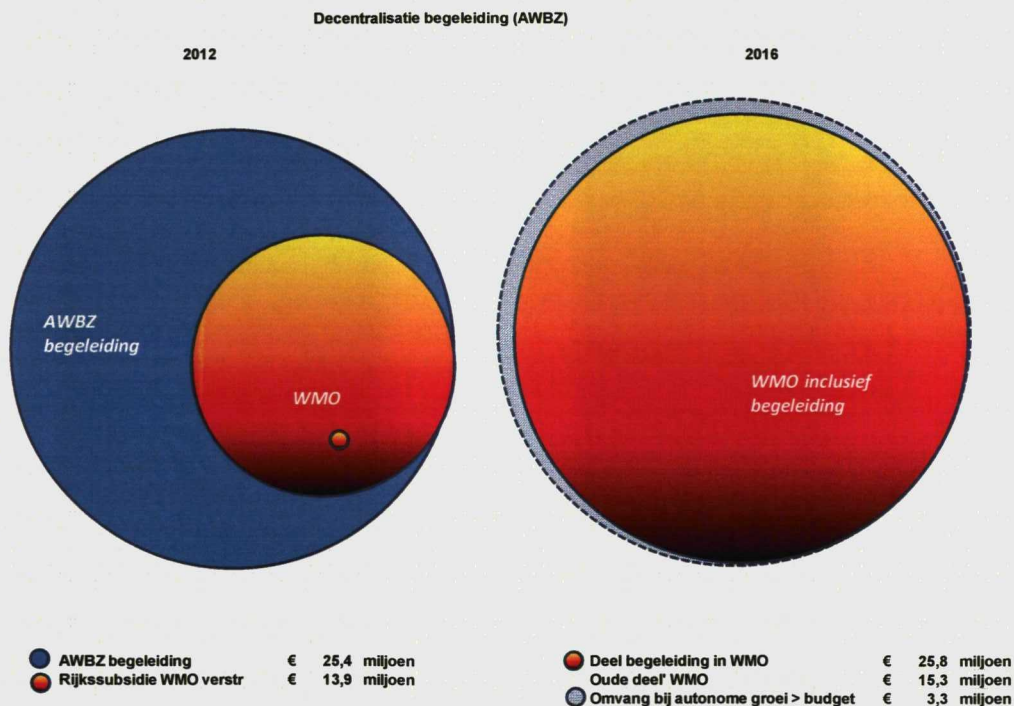
Aandachtspunten

- In 2012 is er door de verminderde rijksbijdrage SW al een tekort van 1,5 miljoen euro. Paswerk compenseert dit tekort met inkomsten uit re-integratieactiviteiten.
- Door verder teruglopende rijksbijdragen ontstaat een extra tekort van ruim 2 miljoen, oplopend van 2014 tot en met 2016.
- Het aantal SW'ers moet op grond van Rijksbeleid geleidelijk tot een derde worden teruggebracht. De vaste lasten van het SW-bedrijf moeten daardoor met steeds minder SW'ers worden opgebracht, tenzij het bedrijf snoeit in bijvoorbeeld huisvestingskosten en staf.
- De capaciteit per SW'er, en daardoor het verdienvermogen van de toekomstige SW'ers, vermindert doordat de SW'ers met het meeste verdienvermogen voortaan instromen in de WWNV. Een extra uitdaging om de netto-omzet op peil te houden of de exploitatielasten te verlagen.
- Het budget voor re-integratie wordt na de bezuinigingen van 2010 en 2011 verder verlaagd. De extra taakstelling ten opzichte van 2012 is 825.000 euro. Bovendien is
- nog geen rekening gehouden met het feit dat de beschikking voor het P-budget van 2012 1,3 miljoen euro lager is dan is opgenomen in de gemeentebegroting.

- Bij deze taakstelling zijn lagere budgetten voor inburgering en educatie uit het P-budget niet meegenomen.
- Door de maatregel zullen meer mensen bij de bijstand aankloppen. De rijksbijdrage compenseert hiervoor het makro-kader van het I-deel, waardoor het budget-neutraal is.
- De Wwv is voor loondispensatie afhankelijk van de mate waarin uitkeringsgerechtigden aan het werk kunnen: of en in hoeverre werkgevers de doelgroep aan het werk kunnen krijgen.

Wmo, inclusief begeleiding en dagbesteding

De financiële situatie van 2016 voor alle verstrekkingen ten opzichte van de huidige afzonderlijke budgetten. Deze samenvoeging gaat gepaard met een taakstelling van ongeveer 3,3 miljoen euro.

Het kabinet gaat ervan uit dat vanaf 2013 de gemeenten alle nieuwe indicaties en herindicaties doen voor de functie begeleiding. De hele doelgroep gaat vervolgens per 1 januari 2014 over naar de gemeenten.

De financiële vertaling van huidige kosten en de prognose van de kosten AWBZ is nog onzeker. Het macrokader van de decentralisatie AWBZ is 2,8 miljard euro. Daarbij is het uitgangspunt voor de omvang van het macrobudget voor 2014 de realisatie 2010 plus jaarlijks 2,5 procent autonome groei, minus 5 procent efficiencykorting. Dat betekent per saldo realisatie 2010 plus 5 procent.

De wijze waarop deze middelen worden verdeeld over de gemeenten is nog onzeker. Een indicatie van het aandeel dat Haarlem mogelijk ontvangt is het aandeel dat de gemeente ontvangt van de decentralisatie-uitkering Wmo (0,72%). Dat zou betekenen dat Haarlem een bijdrage van ruim 20 miljoen euro zou ontvangen voor begeleiding en dagbesteding.

De taakstelling voor de begeleiding is dus tweeledig:

1. Een efficiencykorting van 5 procent op het over te hevelen budget.
2. Een verwachte groei van de uitgaven in 2010-2013, hoger dan de 2,5 procent die
3. het Rijk compenseert.

Van de omvang van de feitelijke uitgaven voor AWBZ begeleiding (zowel de huidige omvang als de situatie per 1 januari 2014) is nog geen goede schatting te maken. Die varieert voor de kosten exclusief uitvoeringskosten van minder dan 20 miljoen (voorlopig bedrag uit een concept-onderzoeksrapport Impactmonitor begeleiding) tot 24 miljoen euro (cijfers CIZ, niet gecorrigeerd voor verschil indicatie en besteding).

Een waarschijnlijke schatting is dat de werkelijke kosten van 2011, exclusief uitvoeringskosten, 24 miljoen bedragen. Hierop zijn in deze notitie zowel de hoogte van de rijksbijdrage als de toekomstige kosten voor begeleiding gebaseerd.

Aandachtspunten

Bij de taakstelling van de decentralisatie begeleiding en dagbesteding van 3,3 miljoen is het uiteindelijke resultaat van de decentralisatie niet zeker is door verschillende aandachtspunten:

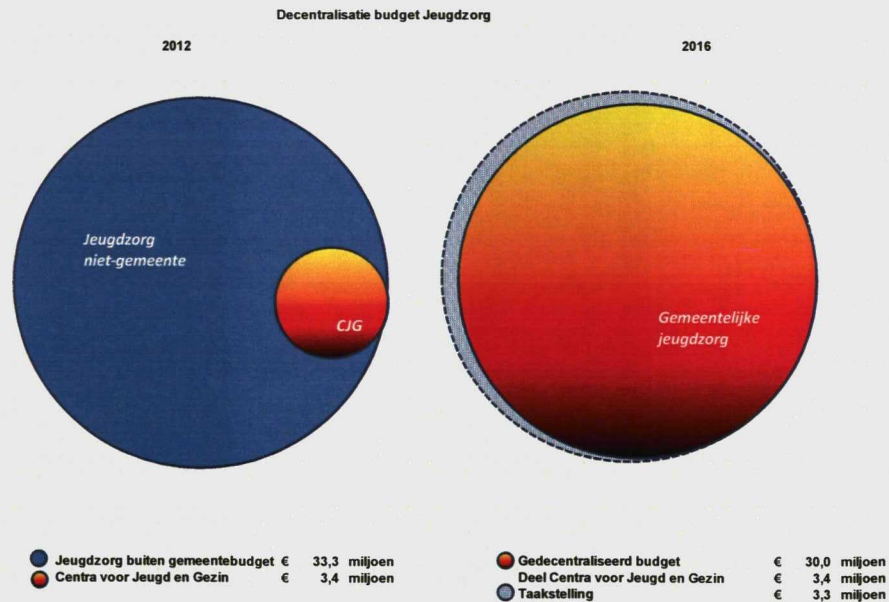
- Het Rijk gaat uit van een autonome groei van de begeleiding met 2,5 procent. De cijfers van het CIZ laten in 2010-2011 een groei zien van 7 procent. Die groei wordt door een groot deel veroorzaakt door een hoger gemiddeld gebruik per cliënt. De prognose is een geleidelijke daling van de groei van 7 naar 2,5 procent.
- In de prognose is een aantal effecten van verschuiving van kosten tussen verschillende beleidsvelden niet meegenomen. Oorzaken van extra toeloop naar begeleiding:
 - Verlaging van de IQ-grens voor hulp uit de AWBZ.
 - Uitstroom uit de Wsw en de overgang van intramurale naar extramurale zorg doen een extra beroep op de dagopvang.
 - Sinds 2010 zetten instellingen cliënten om naar de AWBZ.

- In de taakstelling van 3,3 miljoen is de 5 procent efficiencykorting meegenomen. Een kaasschaaf over alle voorzieningen kan die korting niet realiseren. Sommige vormen van begeleiding zijn zo specifiek dat de kosten niet lager kunnen, waardoor op andere terreinen extra bespaard moet worden.
- In het financiële beeld is er van uitgegaan dat op basis van Hof 2.0 de taakstelling van 1,8 miljoen gerealiseerd wordt in de jaren tussen 2012 en 2016.
- Er is een risico bij de omvang en financiering van de uitvoeringskosten. Hoewel nog niet bekend is hoeveel de gemeente hiervoor krijgt, zijn er signalen dat het deel dat bij de decentralisatie wordt meegenomen ontoereikend is. Wanneer elke gemeente voor zich de regeling moet uitvoeren, zijn de kosten per slot van rekening veel hoger dan wanneer het zorgkantoor die centraal uitvoert.

Voor de voorbereiding van de decentralisatie stelt het Rijk voor 2012 en 2013 een invoeringsbudget beschikbaar van respectievelijk 305.000 en 240.000 euro.

CJG en jeugdzorg

Op dit moment heeft de gemeente de verantwoordelijkheid voor het Centrum voor Jeugd en Gezin. Vanaf 2016 komt hier de volledige jeugdzorg bij. Vanwege een efficiencykorting van 10 procent bedraagt de taakstelling 3,3 miljoen euro.

Als huidig gemeentelijk budget wordt hierbij de decentralisatie-uitkering voor het Centrum voor Jeugd en Gezin genoemd. Het CJG fungeert in de toekomst als spil van de jeugdzorg.

Vanaf 1 januari 2016 moeten alle activiteiten en opvang rond de jeugdzorg aan de gemeente zijn overgedragen. De gemeente wordt geacht een efficiencykorting van 10 procent te kunnen halen door integratie en samenhang van regie en uitvoering. In eerste instantie zou de transitie gefaseerd worden uitgevoerd, te beginnen met de ambulante jeugdzorg in 2014. Omdat de VNG stelt dat fasering een integrale herziening bemoeilijkt, wil het ministerie de overgang ineens, per 1 januari 2015, laten verlopen. Het definitieve invoeringsplan is nog niet vastgesteld.

De omvang van de jeugdzorg voor de gemeente Haarlem is nu nog moeilijk te bepalen omdat de informatie daarvoor uit verschillende bronnen moet komen en nog niet overal beschikbaar is. Als uitgangspunt wordt nu de algemene benadering van de decentralisaties genomen waarbij grofweg gesteld wordt dat de decentralisaties elk, ná de taakstelling, 3 miljard euro bedragen. Met de norm van 1 procent voor Haarlem betekent dat een gedecentraliseerd bedrag van 30 miljoen euro. Er van uitgaande dat dit gebaseerd is op 90 procent van de actuele kosten betekent dat een taakstelling van 3,3 miljoen euro, die niet kan worden gehaald met een kaasschaaf over de voorzieningen. Het stelsel zal moeten veranderen, ook al omdat de decentralisatie gezien wordt als een kans voor verbeteringen in de jeugdzorg. Het samenbrengen van verschillende geldstromen onder regie van de gemeente biedt daarvoor kansen, hoewel het effect nog onzeker is.

Aandachtspunten

- Onzekerheid over de hoogte van de decentralisatie-uitkering voor het Centrum voor Jeugd en Gezin.
- De verlaging IQ-grens van 80 naar 70 kan forse verschuiving naar de jeugdzorg geven.
- De taakstelling van 3,3 miljoen euro bestaat uit de efficiencykorting over het totale budget dat naar de gemeente wordt overgeheveld. Om deze korting te realiseren, is de kaasschaaf onvoldoende. Sommige vormen van begeleiding zijn zo specifiek dat de kosten niet verlaagd kunnen worden. Hierdoor moet dan op andere terreinen extra bespaard kunnen worden. De besparing door omvorming van de jeugdzorg met snellere en preventieve hulp op maat zal daarom een fors hogere besparing op moeten leveren dan 10 procent.
- Een deel van de taakstelling kan worden ingevuld door een eigen bijdrage te heffen. Het effect daarvan is nog niet bekend.
- Over de hoogte van de uitvoeringskosten is nog niets bekend. De regiefunctie voor alle jeugdzorg is nog niet eerder bij één lokale organisatie belegd. Ook regionale samenwerkingsverbanden moeten nog worden gevormd. Er worden wel al plannen voor regionale samenwerking gemaakt met Zuid-Kennemerland. Met Midden-Kennemerland zijn de eerste gesprekken gevoerd.

Voor de voorbereiding van de decentralisatie heeft het Rijk voor 2012 een invoeringsbudget ter beschikking gesteld van 68.000 euro. In de berap is de toekenning van het budget van 2012 geregeld. De hoogte van dit bedrag voor 2013 en volgende jaren is nog niet bekend.

Bijlage F Verklarende woordenlijst

AWBZ :	Algemene wet bijzondere ziektekosten
BB :	Bijzondere bijstand
BCT :	Bredè Centrale Toegang
CIZ :	Centrum Indicatiestelling Zorg
CJG :	Centrum voor Jeugd en Gezin
GGD :	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GGZ :	Geestelijke gezondheidszorg
NWW :	Nieuwe werkloosheidswet
OGGz :	Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
PAO :	Platform Onderwijs en Arbeidsmarkt
SW :	Sociale Werkvoorziening
UWV :	Uitvoeringsorgaan Werknemersverzekeringen
Vsv :	Voortijdig schoolverlaten
Wajong :	Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening voor jonggehandicapten
Wij :	Wet investeren in jongeren
Wmo :	Wet maatschappelijke ondersteuning
Wsw :	Wet sociale werkvoorziening
Wwb :	Wet werk en bijstand
WWNV :	Wet werken naar vermogen

